

Bikameralizm Prototipi Olarak Lordlar Kamarası^(*)

The House of Lords as a Prototype of Bicameralism

Hüseyin ÖZCAN^(**)

Öz:

Çift meclisli sistemler, siyasal ve toplumsal temsili artırıcıları, yasama süreçlerinde denge ve denetimi güçlendirmeleri ve yürütme karşısında dengeleyici bir rol üstlenmeleri nedeniyle önemli anayasal modeller arasında yer almaktadır. Bu sistemlerin en köklü ve prototip örneklerinden biri olan Lordlar Kamarası, tarihsel gelişimi, kurumsal yapısı ve anayasal işlevleriyle dikkat çekmektedir. Lordlar Kamarası, yalnızca bir yasama organı olmanın ötesinde, aynı zamanda çift meclisli sistemlerin evrimini ve günümüz demokrasilerindeki sürdürülebilirliğini ortaya koyan önemli bir örnektir. Bu makale, Lordlar Kamarası'nın tarihsel dönüşümünü ve geçirdiği reformları ayrıntılı şekilde ele alarak, bu kurumun güncel işlevlerini analiz etmektedir. Bu bağlamda makale, genel anlamda çift meclisli sistemleri; Lordlar Kamarası'nın tarihsel gelişimi ve kurumsallaşması, Lordlar Kamarası'nın üye yapısı (özellikle 1999 Lordlar Kamarası Yasası öncesi ve sonrası üye yapısı) ve sosyal ve mesleki yapısındaki değişimler, anayasal düzende üstlendiği görevler ve fonksiyonlar ile bunların zaman içindeki dönüşümü, ayrıca Lordlar Kamarası'nın gelecekteki konumu gibi başlıkları ele alacaktır. Bu çerçevede, Lordlar Kamarası'nın siyasi partilerin aşırı etkisinden görece bağımsız yapısı ve popülist eğilimlere karşı dengeleyici rolü ön plana çıkarılmaktadır. Ayrıca, tek meclisli sistemlerin karşılaştığı temsil sorunu, lider etkisinin yoğunluğu ve denetim eksikliklerine karşı Lordlar Kamarası'nın işlevsel bir alternatif sunduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, Lordlar Kamarası'nın kurumsal yapısı ve anayasal rolü, çift meclisli sistemlerin günümüzde de geçerli ve etkili bir model olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler:

Çift Meclisli Sistemler, Lordlar Kamarası, Birleşik Krallık, Lordlar Kamarasının Üye Yapısı, Lordlar Kamarasının Fonksiyonları.

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*
Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 28.06.2025
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 08.08.2025
DOI: 10.58733/imhfd.1729312

Bu makaleye atıf için: ÖZCAN, Hüseyin, "Bikameralizm Prototipi Olarak Lordlar Kamarası", **İMHFD**, C. 10, S. 2, 2025, s. 453-500

^(**) *Prof. Dr.*, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, İstanbul - Türkiye
E-posta: hozcan@29mayis.edu.tr
Orcid: 0000-0002-9419-3514

Abstract:

Bicameral systems are considered among the important constitutional models due to their ability to enhance political and social representation, strengthen checks and balances in legislative processes, and play a counterbalancing role against the executive. One of the most established and prototypical examples of such systems is the House of Lords, which stands out with its historical development, institutional structure, and constitutional functions. The House of Lords is not only a legislative body but also a significant example demonstrating the evolution of bicameral systems and their sustainability in modern democracies. This article analyzes the current functions of the House of Lords by examining its historical transformation and the reforms it has undergone in detail. In this context, the article will address topics such as: bicameral systems in general; the historical development and institutionalization of the House of Lords; its membership structure (particularly before and after the House of Lords Act 1999) and the changes in its social and professional composition; the roles and functions it undertakes within the constitutional order and their transformation over time; and the potential future position of the House of Lords. Within this framework, the House of Lords' relatively independent structure from the excessive influence of political parties and its balancing role against populist tendencies are emphasized. Additionally, it is underlined that the House of Lords offers a functional alternative to the problems of representation, the dominance of leadership, and the lack of oversight often encountered in unicameral systems. In conclusion, the institutional structure and constitutional role of the House of Lords demonstrate that bicameral systems can still be a valid and effective model today.

Keywords:

Bicameral Systems, House of Lords, United Kingdom, Composition of the House of Lords, Functions of the House of Lords.

Extended Summary:

Bicameralism is a parliamentary model in which legislative power is exercised by two separate chambers. In this system, the legislative function is carried out by two chambers that are either independent of each other or structured in different ways. Bicameral structures are quite common constitutional arrangements today. Indeed, the constitutions of approximately one-third of countries envisage a bicameral parliamentary system.

In bicameral parliaments, the naming of the chambers can vary significantly from one country to another. Some claim that the origins of bicameral parliaments date back to Ancient Greece and Rome. In those classical periods, the system was shaped according to social classes and status groups; thus, dual structures were formed that enabled the participation of different segments of society in the legislative process.

In the modern sense, bicameralism is based on the British parliamentary tradition. Historically, the House of Lords-one of the two chambers of the British Parliament-was initially considered the upper house or the first chamber. However, over time, the balance of power shifted in favor of the House of Commons, and the political influence of the House of Lords gradually diminished. This transformation is not unique to the UK but also reflects broader trends in the democratization process. As of today, the House of Commons is regarded as the primary body in the UK's legislative process.

Bicameral systems are also found in many countries outside the United Kingdom. Although influenced by the British model, the United States has its own bicameral structure. In France, the emergence of a second chamber was shaped by constitutional ruptures following the revolution. In Germany, this structure became an institutional part of the federal system in the form of the Bundesrat after World War II with the establishment of the Federal Republic of Germany.

This article also examines the main methods of forming second chambers. In this context, there are three methods: direct election, indirect election, and appointment. Each will be discussed in

detail. Additionally, the structural characteristics of second chambers will be addressed-such as age limits and term lengths-that distinguish them from the first chambers. The article will also examine functional differences between the chambers.

By presenting the theoretical framework of bicameralism, this article will discuss the emergence, historical development, structural features, and functions of bicameral parliaments in a comparative legal context. The Historical Development and Institutionalization of the House of Lords will be examined in detail to explore the origins of bicameral systems. The House of Lords took shape over a very long period and has evolved into its current form.

The Membership Structure of the House of Lords will be analyzed in depth. Given the many structural changes it has undergone throughout its history, the changes in membership structure must be thoroughly addressed. Since the membership structure of the House of Lords has long been a subject of debate, a distinction will be made between the period before and after the House of Lords Act 1999. Before this Act, there were four main types of membership: Hereditary Peers, Life Peers, Lords Spiritual, and Law Lords.

Each of these will be discussed in detail. Then, the membership structure after the House of Lords Act 1999 will be examined in depth. Particularly, the transformation of the membership structure in light of modern values will be addressed. In this context, the article will explore the Social and Professional Composition of the House of Lords: Diversity, Gender, Representation, and Criticisms.

Next, the Place of the House of Lords in the British Constitutional System: Its Duties and Functions will be discussed. Some of the chamber's powers have been entirely abolished or weakened to the point of being practically unusable through historical reforms and recent changes. These developments will be analyzed in conjunction with reforms. Particularly, the article will detail the House of Lords' three main functions today: Legislation, Government oversight, and Debate.

Finally, the future role of the House of Lords will be analyzed, with a focus on the view that the institution will continue to exist in the near future but may undergo structural transformation through new reforms. In this context, long-standing debates on reform demands concerning the membership structure of the House of Lords will be addressed.

GİRİŞ

Yasama organları genel olarak tek meclisli (unikameral) ve çift meclisli (bikameral) sistemler olmak üzere iki ana yapı altında sınıflandırılmaktadır. Tek meclisli sistemlerde tüm yasama yetkisi tek bir yasama organı tarafından kullanılırken, çift meclisli sistemlerde bu yetki iki ayrı meclis arasında paylaşılır. Çift meclisli sistemler, farklı siyasal ve toplumsal grupların temsiline olanak tanımaları, yasama süreçlerinde denetim mekanizmalarını güçlendirmeleri ve yürütme organı karşısında dengeleyici bir rol üstlenmeleri bakımından önemli bir anayasal model olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca bu sistemler, devletin tarihsel gelişim sürecinde oluşmuş olan geleneksel değerleri temsil etme işlevi de görmektedir.

Bikameralizmin tarihsel gelişiminde en dikkat çekici ve etkili örneklerden biri, şüphesiz Birleşik Krallık'taki Lordlar Kamarasıdır. Yüzyıllar boyunca siyasal sistem içerisinde geçirdiği evrim, zaman zaman yaşadığı kurumsal krizlere rağmen varlığını sürdürebilmesi ve değişen koşullara uyum sağlama kapasitesi, Lordlar Kamarası'nı yalnızca Birleşik Krallık açısından değil, aynı zamanda karşılaştırmalı anayasa hukuku literatürü bakımından da önemli bir örnek hâline getirmiştir.

Bu çalışma, "Bikameralizm Prototipi Olarak Lordlar Kamarası" başlığı altında, Lordlar Kamarası'nın tarihsel gelişimi, kurumsal yapısı, anayasal işlevleri ve geçirdiği reform süreçlerini ayrıntılı biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle son yıllarda gerçekleştirilen reformlara rağmen, Lordlar Kamarası'nın meşruiyeti, üyelik yapısı, işleyiş biçimi ve genel fonksiyonları hâlâ yoğun tartışmalara konu olmaktadır.

Lordlar Kamarası, tarihsel sürekliliği, işlevsel dönüşümü ve anayasal sistem içindeki özgün konumuyla klasik bikameralizmin prototipi olarak değerlendirilmektedir. Kalıtsal soylular, atanmış uzman üyeler, dinî temsilciler ve hukuk alanında yetkin kişilerden oluşan üye yapısıyla, farklı temsil biçimlerini bünyesinde barındırmaktadır. Bununla birlikte, demokratik temsiliyet ve halk egemenliği ilkeleri açısından meşruiyet tartışmalarının da merkezinde yer almaktadır. Bu yönüyle Lordlar Kamarası, hem geleneksel kurumların çağdaş anayasal sistem içindeki yerini analiz etmek hem de çift meclisli yapıların günümüz dünyasında karşı karşıya kaldığı yapısal krizleri ve meşruiyet krizlerini değerlendirmek açısından önemli bir örnek sunmaktadır.

Bu çalışma, öncelikle bikameralizmin teorik çerçevesini ortaya koyarak çift meclisli parlamentoların ortaya çıkışı, tarihsel gelişimi, yapısal özellikleri ve

işlevlerini karşılaştırmalı hukuk bağlamında ele alacaktır. Ardından Birleşik Krallık'taki Lordlar Kamarası ayrıntılı biçimde incelenecek; bu bağlamda, Lordlar Kamarası'nın tarihsel gelişimi ve kurumsallaşma süreci, özellikle 1999 Lordlar Kamarası Yasası öncesi ve sonrası döneme odaklanılarak değerlendirilecektir. Takip eden bölümlerde, Kamaranın anayasal işlevleri ve günümüz koşullarında varlığını sürdürebilmesinin nedenleri tartışılacaktır. Son olarak, Lordlar Kamarası'nın gelecekteki konumu analiz edilerek, bu kurumun yakın gelecekte varlığını koruyacağı, ancak yeni reformlarla yapısal bir dönüşüm geçirebileceği yönündeki değerlendirmelere yer verilecektir.

I. BİKAMERALİZM

A. Genel Olarak

Bikameralizm, ya da diğer adıyla çift meclisli sistem, yasama yetkisinin iki ayrı meclis tarafından kullanıldığı bir parlamento modelidir. Bu sistemde yasama işlevi, birbirinden bağımsız ya da farklı biçimlerde yapılandırılmış iki meclis tarafından yerine getirilir. Çift meclisli yapılar, günümüzde oldukça yaygın bir anayasal düzenlemedir. Nitekim devletlerin yaklaşık üçte birinin anayasaları, iki meclisli bir parlamento sistemini öngörmektedir. Parlamentolararası Birlik'in güncel verilerine göre, 190 parlamentodan 78'i çift meclisli, 112'si tek meclislidir¹. Bu parlamentoların önemli bir kısmı, Batı tipi demokratik sistemler içerisinde yer almaktadır.

İkinci meclislerin varlığı her zaman tarihsel bir arka plana dayanmak zorunda değildir. Örneğin Norveç'te 2009 yılında, İzlanda'da ise 1991 yılında mevcut tek meclisten ikinci bir meclis türetilmiştir. Siyasal sistemler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Arend Lijphart, bu gibi örnekleri “bir buçuk meclisli sistem” olarak nitelendirmektedir².

Çift meclisli parlamentolarda, meclislerin adlandırılması ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterebilir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde “Temsilciler Meclisi (the House of Representatives)” ve “Senato (the Senate)”, Birleşik Krallık'ta “Avam Kamarası (the House of Commons)” ve “Lordlar Kamara-

¹ Detlef Jahn, *Einführung in die vergleichende Politikwissenschaft* (2. Aufl. 2013, VS Verlag für Sozialwissenschaften 2013) 80; Peri Uran Murphy, *Yasama İşlevinin Yerine Getirilmesinde Çift Meclis Sistemi ve Türk Siyasal Tarihindeki Yeri* (Yetkin Yayınları 2008) 24; 'Inter-Parliamentary Union, National Parliaments' <<https://www.ipu.org/national-parliaments>> Erişim 17.04.2025.

² Arend Lijphart, *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (2nd edn, Yale University Press 2012) 188.

sı (the House of Lords)", Hollanda'da "Senato (Eerste Kamer)" ve "Temsilciler Meclisi (Tweede Kamer)", İsviçre'de "Ulusal Meclis (Conseil National)" ve "Kantonlar Meclisi (Conseil des États)", Avusturya'da "Ulusal Meclis (Nationalrat)" ve "Federal Konsey (Bundesrat)", İtalya'da "Milletvekilleri Kamarası (Camera dei Deputati)" ve "Cumhuriyet Senatosu (Senato della Repubblica)", Almanya'da ise "Federal Meclis (Bundestag)" ve "Federal Konsey (Bundesrat)" şeklinde adlandırmalar mevcuttur. Genel olarak ikinci meclisler için en yaygın adlandırma "senato"dur⁴. Ancak bu, ülkelerin tercihlerine ve tarihsel-kültürel bağlamlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Demokratik temsiliyet açısından değerlendirildiğinde, halkın iradesinin doğrudan yansıdığı ve yasama gücünün esas olarak kullanıldığı meclis çoğu zaman birinci meclistir. Bu nedenle ikinci meclisler, tarihsel bağlamda "üst meclis" olarak adlandırılırsalar da halkın genel iradesini temsil etmedikleri için demokratik temsil anlamında birincil öneme sahip değildirler⁵. Bununla birlikte, bazı istisnalar da mevcuttur. Örneğin Hollanda'da Birinci Meclis, parlamenter sistemlerdeki tipik ikinci meclis özelliklerini taşımaktadır.

İkinci meclisler genellikle oluşum biçimi, yetki alanı ve işlevleri bakımından birinci meclislerden farklıdır. Ancak bu farklılıklar tek bir modele indirgenemez; zira ikinci meclisler, anayasal sistemin genel yapısına ve siyasi kültürüne bağlı olarak çeşitli biçimlerde yapılandırılabilir ve uyarlanabilir⁶.

B. Tarihsel Gelişimi

İki meclisli parlamentoların kökeni, Antik Yunan ve Roma dönemlerine kadar uzanmaktadır⁷. Bu sistem, söz konusu klasik dönemlerde sosyal sınıflar ve statü gruplarına göre şekillenmiş; böylece farklı kesimlerin yasama süreçlerine katılımını mümkün kılan ikili yapılar ortaya çıkmıştır. Aristoteles; Atina,

³ Öğretide savunulan görüşe göre, Almanya'nın ikinci meclisi olan Bundesrat aslında bir ikinci meclis değildir; Federal Meclis, tek başına "Alman Parlamentosu"dur. Bu itibarla, Alman Parlamentosu çift meclisli bir yapıya sahip değildir. Bu görüşe göre "Federal Konsey", federasyonun bağımsız bir devlet organıdır. Bkz. Stefan Marschall, *Parlamentarismus: eine Einführung* (2nd edn, Nomos 2016) 64.

⁴ Marschall (n 3).

⁵ Hans Albrecht Schwarz-Liebermann von Wahlendorf, *Struktur und Funktion der sogenannten Zweiten Kammer*, Mohr Siebeck (Mohr Siebeck 1958) 23.

⁶ Marschall (n 3).

⁷ ibid; Jahn (n 1) 80; Bunun tam aksine, Arsel, çift meclis sisteminin menşei -diğer bütün esas teşkilat müesseselerinde olduğu gibi- İngiliz siyasi hayatında aramak gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. İlhan Arsel, 'Çift Meclis Sisteminin Memleketimizde Tatbiki Hususunda Bazı Düşünceler' (1955) 12 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, 59-66.

Sparta, Girit ve Kartaca şehir devletlerinde danışma işlevi gören ve farklı kesimlerden oluşan çoklu meclislerin varlığını vurgulamaktadır⁸. Benzer şekilde, Roma İmparatorluğu'nda da iki meclisli bir sistem gelişmiştir. Roma'nın erken dönem kralları, günümüzdeki ikinci meclis kavramına da isim veren "Senato"yu - yaşlılar konseyini - atamışlardır. Bu kurumun yanında, farklı kabileleri temsil eden *Comitia Curiata* adlı ikinci bir danışma organı da mevcuttu⁹.

Modern anlamda bikameralizm ise İngiliz parlamenter geleneğine dayanmaktadır¹⁰. Tarihsel süreçte, İngiliz Parlamentosu'nun iki kanadından biri olan Lordlar Kamarası, başlangıçta "üst meclis" ya da "birinci meclis" olarak kabul edilmekteydi. Ancak zamanla, güç dengesi Avam Kamarası lehine değişmiş, Lordlar Kamarası'nın siyasal etkisi giderek azalmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca İngiltere'ye özgü bir gelişme değil, aynı zamanda demokratikleşme sürecinin genel eğilimlerinden biridir. Bugün itibarıyla, Avam Kamarası Birleşik Krallık'taki yasama sürecinin asli organı olarak kabul edilmektedir.

İngiliz modelinden etkilenmekle birlikte, kendine özgü demokratik temeller üzerine kurulan Amerika Birleşik Devletleri sisteminde ise iki meclisli yapı anayasal düzeyde en başından itibaren öngörülmüştür. 1787 tarihli Amerikan Anayasası, Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki ayrı yasama organını düzenlemiştir. Senato'nun varlığı ve işlevi, Madison, Hamilton ve Jay'in federalist belgelerinde yer alan anayasa yorumlarında gerekçelendirilmiş; bu organın federal devlet yapısı içerisinde eyalet çıkarlarını temsil edeceği belirtilmiştir. Nitekim ABD Senatosu'nun oluşumu, üye seçimi ve yetki alanları, İngiliz Lordlar Kamarası'ndan belirgin biçimde ayrılmaktadır.

Federal sistemlerde ikinci meclis, çoğunlukla federal birimlerin çıkarlarını merkeze taşımayı amaçlar. Bununla birlikte, ikinci meclislerin temsil işlevi yalnızca coğrafi ya da yönetsel birimlerle sınırlı değildir. Bazı sistemlerde, tarihsel ya da sosyolojik nedenlerle belirli sınıf ya da nüfus gruplarının temsilini esas alan yapılar da görülmektedir. İngiliz Lordlar Kamarası, geçirdiği reformlara rağmen, aristokratik bir sınıfın temsiline dayalı özgün bir örnek olmaya devam etmektedir.

Fransa'da ikinci meclisin ortaya çıkışı, devrim sonrası anayasal kırımlarla şekillenen karmaşık bir sürecin ürünüdür. Fransız siyasal tarihinde çift meclisli

⁸ George Tsebelis and Jeannette Money, *Bicameralism* (Cambridge University Press 1997) 17.

⁹ ibid 20.

¹⁰ Marschall (n 3) 64; Jahn (n 1) 81.

yapı, istikrarsız anayasal düzenlemeler arasında ortaya çıkmış ve zamanla kurumsallaşmıştır. Almanya’da ise, İmparatorluk döneminde Reichstag’a karşı bir denge organı olarak işlev gören Reichsrat, Weimar Cumhuriyeti döneminde sürdürülmüş; II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti’nde ise bu yapı *Bundesrat* adıyla federal sistemin kurumsal bir parçası haline gelmiştir.

Sonuç olarak, bikameralizm tarihsel bir olgu olarak köklü bir geçmişe sahiptir. Günümüzde birçok ülkede varlığını sürdüren bu sistem, her ülkedeki siyasal ve anayasal dinamiklere bağlı olarak farklı biçimlerde yapılandırılmıştır. İkinci meclislerin yetki, temsil ve meşruiyet yapıları, tarihsel gelişim süreçlerinin bir yansıması olarak büyük çeşitlilik arz etmektedir.

C. İkinci Meclisin Yapısal Özellikleri

İkinci meclislerin oluşumunda başlıca üç yöntem bulunmaktadır: doğrudan seçim, dolaylı seçim ve atama¹¹. Dördüncü bir yöntem olan miras yoluyla üyelik ise, özellikle İngiliz Lordlar Kamarası’nda gerçekleştirilen reformlardan sonra uygulama alanı bulmamaktadır.

Günümüzde ikinci meclislerin çoğunluğu, seçmenler tarafından doğrudan seçimle oluşturulmaktadır¹². Ancak bu seçim süreci, birinci meclislerdeki seçim usullerinden farklılık gösterebilmektedir¹³. Doğrudan seçilen ikinci meclislere örnek olarak İsviçre Eyaletler Konseyi ve Amerika Birleşik Devletleri Senatosu gösterilebilir. ABD’de 1913 yılına kadar senatörler, eyalet parlamentoları tarafından dolaylı yolla seçilmekteydi. Ancak Amerikan Anayasası’nın 17. değişikliği ile birlikte senatörlerin doğrudan halk tarafından seçilmesi kabul edilmiştir¹⁴.

Bazı ikinci meclislerde ise üyeler doğrudan halk tarafından değil, yerel veya eyalet düzeyindeki yasama organları ya da özel seçim kurulları tarafından belirlenmektedir. Bu tür dolaylı seçimlere örnek olarak Hollanda gösterilebilir. Bu ülkede 12 il konseyi, nüfus oranlarına göre oluşturulan bir seçim kurulu

¹¹ Tsebelis and Money (n 8) 46; John Coakley, ‘The Strange Revival of Bicameralism’ (2014) 20 The Journal of Legislative Studies 542, 553.

¹² Tsebelis and Money (n 8) 46; Coakley (n 11) 552.

¹³ Coakley (n 11) 551.

¹⁴ Marschall (n 3) 65; Christoph M Haas, ‘Zweite Kammer Erster Klasse: Der US-Senat’ in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) 25 <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.23/html>> Erişim 17.04.2025.

aracılığıyla ikinci meclis üyelerini belirlemektedir. Benzer bir yöntem Hindistan'da da uygulanmakta; burada ikinci meclis üyeleri, eyalet ve bölge yasama meclisleri tarafından seçilmektedir¹⁵. Kongo, Belarus, Özbekistan, Avusturya ve Fransa gibi ülkelerdeki ikinci meclis üyeleri de dolaylı yollarla seçilmektedir¹⁶.

Üçüncü yöntem olan atama, bazı sistemlerde önemli bir rol oynamaktadır¹⁷. Üyeler; federe devletlerin hükümetleri, hükümet başkanları ya da merkezi bir otorite tarafından atanmaktadır. Örneğin Almanya'daki *Bundesrat* ve Rusya'daki Federasyon Konseyi bu kapsamdadır¹⁸. Birleşik Krallık'ta ise Lordlar Kamarası 1999 yılına kadar büyük ölçüde aristokratik sınıflardan oluşmaktaydı. Günümüzde ise karma nitelikte bir yapı mevcuttur¹⁹. Benzer bir durum İspanyol Senatosu için de geçerlidir. Bu meclis, doğrudan seçilen üyeler ile çeşitli kurullar tarafından dolaylı olarak belirlenen üyelerden oluşan melez bir yapıya sahiptir. İspanya'nın bu modeli, 1961 Anayasası uyarınca oluşturulan Cumhuriyet Senatosu'na benzemektedir. Ancak Cumhuriyet Senatosu, seçilmiş üyeler dışında darbe ile gelen askerî yöneticiler, doğrudan atananlar ve doğal üyelerden oluşan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir.

İkinci meclislerin yapısal özelliklerinden biri de yaş sınırıdır. Genellikle alt meclisler için 18 yaş üyelik için yeterli sayılırken, ikinci meclislerde bu sınır çoğu zaman 30 yaş ve üzerindedir. Bu nedenle ikinci meclisler kimi zaman “yaşlılar meclisi” olarak adlandırılmaktadır. Örneğin Afganistan'daki ikinci meclisin resmi adı da bu şekildedir²⁰.

İkinci meclisleri birinci meclislerden ayıran bir diğer özellik ise görev süresidir. Birçok ülkede her iki meclisin görev süresi eşdeğerdir. Ancak bazı sistemlerde, ikinci meclisin görev süresi daha uzun olup; meclisin feshi veya kısmi yenilenme usulleri bakımından farklılık göstermektedir. Örneğin ABD'de her iki yılda bir Senato üyelerinin üçte biri yenilenmektedir. Japonya'da ise Senato'nun yarısı düzenli olarak yenilenmektedir²¹. Bu tür kademeli yenileme uygulamaları, meclisin sürekliliğini sağlamaya yöneliktir.

¹⁵ Coakley (n 11) 562.

¹⁶ Marschall (n 3) 66; Coakley (n 11) 553.

¹⁷ Coakley (n 11) 554; Marschall (n 3) 66.

¹⁸ Coakley (n 11) 554; Marschall (n 3) 66.

¹⁹ Coakley (n 11) 553.

²⁰ ibid 556.

²¹ ibid 557.

Modern anayasa düzenlemeleri, meclislerin işlevsel farklılıklarını da yansıtmaktadır. İkinci meclis doğrudan halk tarafından seçildiğinde, iki meclis arasında meşruiyet bakımından bir “kaynaşma” riski doğabilir. Bu nedenle birçok ülkede farklı seçim usulleri ve temsil yöntemleri benimsenmektedir.

İkinci meclisteki koltuk dağılımı, o meclisin temsil ettiği yapıya göre değişmektedir. Eğer ikinci meclis bölgesel temsil amacı taşıyorsa, bu durumda iki farklı temsil prensibinden biri uygulanmaktadır: senato ilkesi ve federal konsey ilkesi. Senato ilkesi, her bölgenin nüfusuna bakılmaksızın eşit sayıda temsilci ile temsil edilmesini öngörür. ABD, İsviçre, Avustralya ve Rusya bu ilkenin uygulandığı ülkelerdir. Federal konsey ilkesi ise temsilin bölge nüfusuna orantılı olarak belirlendiği sistemleri ifade eder. Almanya, Avusturya ve Belçika bu kategoriye girer. Ancak bu ilke, çoğu zaman gevşek biçimde uygulanır ve tam anlamıyla orantılı temsil nadirdir. Örneğin Belçika Senatosu’nda, Anayasanın 68. maddesine göre senatör sayısı, il nüfuslarına bağlı olarak belirlenmektedir. Bununla birlikte, her eyaletin üç senatör ile temsil edilmesi yönündeki genel kural, orantılı temsile dayalı bu düzeni bir ölçüde sınırlamaktadır²².

İkinci meclislerin yapısı, seçim yöntemleri, temsil esasları ve görev süreleri açısından ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, büyük ölçüde tarihsel, anayasal ve siyasal bağlamların bir sonucudur. Bu nedenle, ikinci meclislerin demokratik sistemlerdeki rolü ve işlevi, ancak bu bağlamlar dikkate alınarak anlamlandırılabilir.

D. İkinci Meclisin İşlevleri

İkinci meclislerin işlevleri, öğretilerde oldukça farklı şekillerde ele alınmaktadır. Bir görüşe göre, bu işlevler ikinci meclisin kuruluş amacı ile temsil ettiği kesim ya da kurumlara bağlı olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, ikinci meclisler genel olarak iki temel işlev üstlenmektedir. İlki, siyasal karar alma süreçlerine katkı sağlamak; diğeri ise farklı toplumsal grupların ve çıkarların temsiline olanak tanımadır. Bu anlamda ikinci meclisler, parlamentoda alınan kararları alternatif bir perspektiften değerlendirme ve daha rafine hale getirme işlevi görebilirken, aynı zamanda statü gruplarının, bölgesel birimlerin veya etnik unsurların temsiline katkı sunmaktadır²³.

²² Wolfgang Zink, ‘Der Belgische Senat - Institution Unter Denkmalschutz?’ in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) 211 <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.211/html>> Erişim 17.04.2025; Marschall (n 3) 66.

²³ Jahn (n 1) 80.

Buna paralel şekilde, ikinci meclisler toplumsal temsili genişletmek, yerel yönetim birimlerini yansıtmak ya da çoğulcu bir siyasal kültürün ifadesi olarak da işlev görebilir²⁴. Bu türden bir meclis, toplumun yalnızca birinci meclis aracılığıyla temsil edilemeyen sosyal ve siyasal yapılarını kurumsallaştırmak amacıyla oluşturulur. Böylece azınlıkların, belirli çıkar gruplarının veya farklı hassasiyetlerin temsili, yasa yapım sürecinde ya da hükümet işleyişinde daha görünür hale gelir. Dolayısıyla ikinci meclisler, kuruluş gerekçelerine bağlı olarak farklı işlevlere sahiptir.

Başka bir yaklaşıma göre ise, ikinci meclislerin işlevleri federal ve üniter devlet yapıları arasında ciddi farklılıklar göstermektedir. Federal sistemlerde ikinci meclisin temel işlevi bölgesel temsildir. Bu bağlamda, ikinci bir meclisin varlığı açıklama gerektirmeyecek kadar doğal karşılanmaktadır. Buna karşın, üniter devletlerde ikinci meclislerin varlığı, tarihsel olarak Sieyès'in eleştirilerini hatırlatır. Eğer ikinci meclis birinci meclisle aynı temsil ilkelerine dayanıyor ve aynı siyasi güce sahipse, yalnızca bir tekrar niteliği taşır ve gereksiz hale gelir. Buna karşılık, aynı temsili kriterleri taşıyıp siyasi yetkiden yoksunsa, bu durumda da işlevsiz ve yalnızca sembolik bir unsur olarak değerlendirilir. Öte yandan, geleneksel temsil mekanizmalarının dışında konumlanan ikinci meclislerin liberal demokratik anayasalarda anlamlı bir rol üstlenmesi zordur. Ancak bu tür meclisler, sıklıkla birinci meclisin "aşırılıklarını" dengelemek üzere kurulanmışlardır. Nitekim Amerikan *Federalist Bildiriler*'de de vurgulandığı üzere, birinci meclislerin "ani ve şiddetli tutkuların dürtüsüne boyun eğme ve başkaları tarafından baştan çıkarılma" ihtimali karşısında, ikinci meclisler fren-denge mekanizmasının önemli bir parçası olarak tasarlanmıştır²⁵.

İkinci meclislerin işlevlerini daha geniş bir perspektiften ele alan görüşler de mevcuttur. Örneğin Büttiker, 2006 yılındaki konuşmasında ikinci meclislerin altı temel işleve sahip olduğunu ileri sürmüştür: demokratik işlev, yasama işlevi, denetim işlevi, federatif işlev, uluslararası işlev ve söylemsel işlev²⁶. Bu bağlamda ikinci meclisler, sadece yasa yapım sürecine katkı sağlayan organlar değil, aynı zamanda uzun vadeli perspektif sunarak ilk meclisin dar görüşlülüğünü dengeleme görevini üstlenen yapılar olarak da değerlendirilir. Ayrıca bu meclisler, sem-

²⁴ Christoph M. Haas, 'Sein oder nicht sein: Bikameralismus und die Funktion Zweiter Kammern' in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M. Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) 2-17 <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.1/html>> Erişim 17.04.2025.

²⁵ Coakley (n 11) 557.

²⁶ 'The Second Chambers of Parliaments and Their Functions in the 21st Century' <<https://www.parlament.ch/de/reden/Seiten/reden-archiv/reden-2006/rede-buettiker-2006-09-29/Seiten/default.aspx>> Erişim 17.04.2025.

bolik ve bütünleştirici işlevler de görebilir. Walter Bagehot'un ifadesiyle, İngiliz Lordlar Kamarası anayasanın "etkin" değil, "saygın" unsurlarındandır²⁷.

Sonuç olarak, ikinci meclisler yapıları itibarıyla genellikle birinci meclislerin iş yükünü hafifletmek ya da onları tamamlamak amacıyla oluşturulurlar. Bu nedenle, ikinci meclislerin oluşum biçimi çoğu zaman birinci meclislerden farklılık gösterir. Her iki meclisin doğrudan seçimle belirlendiği durumlarda dahi, bu yapısal farklılık korunur. Örneğin ABD'de senatörler, Temsilciler Meclisi üyelerine kıyasla daha uzun bir görev süresine sahiptir ve her eyalet Senato'da, nüfustan bağımsız olarak eşit şekilde temsil edilir.

Bununla birlikte, ikinci meclislerin varlık gerekçesi, birinci meclisler kadar tartışmasız değildir. Yeni Zelanda (1950), Danimarka (1953), İsveç (1971) ve Hırvatistan (2001) gibi ülkelerde, temsilde ya da yetki kullanımında anlamlı bir farklılık yaratmadığı gerekçesiyle ikinci meclisler kaldırılmıştır²⁸. Bununla birlikte, günümüzde bazı anayasal sistemlerde ikinci meclislerin yeniden canlandırıldığı gözlemlense de²⁹, bu organların demokratik sistemler içinde yaygınlaştığı söylenemez³⁰. İkinci meclisler, doğaları gereği tartışmalı kurumlar olmaya devam etmektedir. Nitekim bazı federal devletlerde dahi ikinci meclisin, yani federal temsil organının rolü ciddi şekilde tartışılmaktadır. Yüzyıllardır süregelen bir kurum olan İngiliz Lordlar Kamarası bile, zamanla azalan meşruiyeti nedeniyle radikal reformlara konu olmuştur.

Avrupa'da ise iki meclisli parlamento anlayışı yeni bir "Rönesans" dönemine girmiş görünmektedir. Avrupa Birliği'nde Bakanlar Konseyi ile Avrupa Parlamentosu arasındaki iş bölümü, gelecekte iki meclisli bir yapıya evrilmenin zeminini oluşturabilir. Bu bağlamda, AB'nin kurumsal gelişimi açısından bu tür bir model, çeşitli anayasa modelleri arasında ciddi şekilde tartışılmaktadır³¹.

II. LORDLAR KAMARASI

Birleşik Krallık, parlamenter sisteminde iki meclisli yapıyı benimseyen devletlerden biridir. Bu sistemde, parlamentonun ikinci kanadını oluşturan *House of Lords*, Türkçede Lordlar Kamarası olarak anılmaktadır. İngiliz Parlamen-

²⁷ Marschall (n 3) 67.

²⁸ Suzanne S. Schüttemeyer/Roland Sturm, 'Wozu Zweite Kammern? Zur Repräsentation und Funktionalität Zweiter Kammern in westlichen Demokratien' [1992] Deutschen Vereinigung für Parlamentsfragen 519.

²⁹ Coakley (n 11).

³⁰ Marschall (n 3) 67.

³¹ Marschall (n 3).

tosu'nun uzun ve çalkantılı tarihi, büyük ölçüde yazılı olmayan İngiliz Anayasası ile şekillenmiş; bu süreçte Lordlar Kamarası, zaman içinde kendine özgü, karmaşık ve dikkat çekici bir kurumsal yapıya evrilmiştir³². Bu çalışma, modern parlamenter rejimlerdeki ikinci meclis anlayışının tarihsel kökeni olarak kabul edilen Lordlar Kamarası'nı incelemeyi amaçlamaktadır.

A. Lordlar Kamarasının Tarihsel Gelişimi ve Kurumsallaşması

Lordlar Kamarası'nın kökeni, Magna Carta'dan da önceye, hatta 12. yüzyıldaki oluşumlara kadar uzanmaktadır. Öğretide savunulan yaygın görüşe göre Lordlar Kamarası -diğer adıyla Üst Oda- tarihsel olarak Normanların İngiliz adalarını işgalinden sonraki dönemde kurulan Büyük Konsey'e (Magnum Concilium), hatta Anglo-Sakson dönemindeki Witenagemot'a, yani "bilge adamlar meclisi"ne dayanmaktadır³³.

Anglo-Sakson döneminde Britanya Adaları'ndaki çok sayıda küçük krallığın en yüksek organı Witenagemot idi. Meclisin adı, "bilge adamlar" anlamındaki *Witan* ve "buluşma" anlamındaki *Gemot* sözcüklerinden türetilmiştir³⁴. İlk toplantısını MS 596-605 yılları arasında yapan bu meclis, MS 866 yılından itibaren düzenli olarak Londra'da tatil günlerinde toplanmaya başlamıştır³⁵.

Meclisin üyeleriyle ilgili kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, mevcut kaynaklara göre devlet ve kilise yöneticileri, kral, kral ailesi (özellikle oğulları ve eşi), piskoposlar, kontluk yargıçları ve kralın mülk sahibi, nüfuzlu dostları bu meclise katılmaktaydı. Toplam üye sayısının 50 ile 100 arasında değiştiği tahmin edilmektedir³⁶.

Witenagemot; yasa yapımı, vergi koyma, kamu projeleri, arazi mülkiyeti, silahlı kuvvetler ile barış ve ittifak antlaşmalarının onaylanması gibi konularda danışma organı olarak görev yapmaktaydı. Ayrıca kralın halkın yararına hükmetmediği durumlarda onu tahttan indirme veya yeni kral seçme yetkisine de

³² JM Davies, 'The House of Lords: Britain's Second Chamber in Transition' in Rajya Sabha (ed), *Second Chambers: Bicameralism Today* 230-251.

³³ Severin Strauch, *House of Lords: Geschichte und Stellung des höchsten Gerichts im Vereinigten Königreich* (LIT 2003) 7.

³⁴ Sezen Kama, 'Parlamenter Hükümet Sistemi Olarak "Westminster Modeli" Britanya Örneği Üzerine Bir Deneme' (2016) 22 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 161, 166.

³⁵ Strauch (n 33) 7.

³⁶ ibid 8; Nurullah Görgen, 'The Survival Of British Monarchy: Transition From Absolute Monarchy To Constitutional Monarchy' (2024) 28 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 399, 403; Nicholas Baldwin, 'The Membership and Work of the House of Lords' in Brice Dickson and Paul Carmichael (eds), *The House of Lords: its parliamentary and judicial roles* (Hart Publishing 1999) 29.

sahipti³⁷. Meclis aynı zamanda hukuk ve ceza davalarında en yüksek yargı mercii olarak işlev görmektedir³⁸. Ancak ülkenin birleşik olmaması, bölgesel mahkemelerin ve farklı hukuk sistemlerinin varlığı nedeniyle meclisin merkezi yargı yetkileri sınırlı kalmıştır³⁹.

Buna karşın, bazı yazarlara göre Witenagemot'un krala karşı öne sürüldüğü gibi bağımsız ve olağanüstü yetkileri bulunmamaktadır⁴⁰. Bu görüşe göre meclisin görev ve yetkileri, dönemin koşullarına, krallığın gücüne ve kralın iradesine bağlı olarak değişiklik göstermekteydi. Ancak bu farklı yorumlara rağmen Witenagemot'un yasa yapma ve vergi koyma konularında daima belirli haklara sahip olduğu ve dolayısıyla merkezi devlet kurumlarının ve kraliyet danışmanlarının öncüsü olarak kabul edildiği görüşü genel kabul görmektedir⁴¹.

1066 yılında Hastings Savaşı'nda II. Harold'u yenerek İngiltere'yi fetheden Norman Kralı William the Conqueror, Anglosaksonların Witenagemot adlı meclisini lağvetmemiş; aksine, bu meclisi kullanarak kendisini kral olarak ilan ettirmiştir⁴². William'ın İngiltere'ye getirdiği feodal sistem karşılıklı bağımlılık esasına dayanmaktaydı. Bu sistemde vasallar, hayatlarının karşılığında feodal beylerine hizmet etmekle yükümlüydü. Hizmetler sadece askeri ya da malî değil; yönetim ve hukuk alanında danışmanlık şeklinde de olabilmekteydi.

Zamanla vasallar, bu alanlarda söz hakkı talep etmiş ve böylece *Curia Ducis* (Kral Konseyi) adında bir danışma organı ortaya çıkmıştır. Bu kurul, Witenagemot'un yerini alarak onun görev ve yetkilerini devralmıştır. Normanların şiveye dayalı diliyle birlikte *Curia Ducis*, *Curia Regis* (Kral Konseyi) adını almıştır⁴³.

Curia Regis'in toplantılarına dair yer, zaman, görev dağılımı ya da üyelik yapısı net olmamakla birlikte, yapısal ortaklıklar gözlemlenebilir. Kurulun bilinen üyeleri; kral, piskoposlar, vasallar, kraliyet hizmetkârları ve gerektiğinde

³⁷ Strauch (n 33) 9.

³⁸ Julius Hatschek, *Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte: Englische Verfassungsgeschichte bis zum Regierungsantritt der Königin Victoria* (Georg von Below ed, Oldenbourg Wissenschaftsverlag 1913) 59.

³⁹ Strauch (n 33) 9.

⁴⁰ Strauch (n 33); Kurt Kluxen, *Geschichte Englands: von den Anfängen bis zur Gegenwart* (Kröner 1968) 28; Hatschek (n 38) 59.

⁴¹ Hatschek (n 38) 59; Strauch (n 33) 9.

⁴² Strauch (n 33) 10; İlhan Arsel, *Anayasa Hukuku (Demokrasi)* (Doğuş Matbaacılık 1964) 91-92.

⁴³ Kluxen (n 40) 42; Strauch (n 33) 12.

davet edilen sadık takipçilerden oluşmaktaydı⁴⁴. Curia Regis, özellikle dini bayramlarda kralın başkanlığında halka açık müzakereler düzenlemekteydi. Bunun dışında düzenli bir çalışma sistemine sahip değildi. Ancak merkezi yönetim organı olarak devlet gücünü elinde bulundurmaktaydı.

1150 yılından itibaren Curia Regis'in toplantıları yazılı olarak kayıt altına alınmaya başlanmıştır⁴⁵. Bu kurul, yalnızca Lordlar ve Avam Kamaralarının tarihsel temelini oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda İngiliz yüksek mahkemelerinin de başlangıç noktasını teşkil etmiştir⁴⁶. Tarihçiler, "parlamento" kavramı ile Curia Regis arasında kesin bir ayrım yapmadıkları için İngiliz tarihinde gerçek anlamda bir parlamentodan ne zaman söz edilebileceği tartışmalıdır. Ancak genel kabul gören görüşe göre, İngiliz Parlamentosu'nun iki kamaralı yapısı olan Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası, 14. yüzyılın sonlarında kurumsallaşmıştır⁴⁷.

Zamanla Curia Regis'ten üç farklı meclis türemiştir: Daimi Konsey (Permanent Council), Büyük Konsey (Great Council ya da Magnum Concilium) ve daha sonraları ortaya çıkan Avam Konseyi (Commune Consilium). Bu konseyler, 1154 yılına kadar Curia Regis'in en yaygın uygulama biçimi olarak kabul edilmiştir⁴⁸.

Daimi Konsey, yani Permanent Council, kralın sürekli danışma organı niteliğindeydi. Bu konsey, kralın en yakın kişisel sırdaşlarından oluşmakta olup,

⁴⁴ Magna Carta'nın tüm metni için bkz:

'The Avalon Project: Magna Carta' <<https://avalon.law.yale.edu/medieval/magframe.asp>> Erişim 21.04.2025.

Bunu, 1215 tarihli Magna Carta'nın dibacesindeki şu düzenlemeden anlamaktayız: "Bilin ki; Tanrı'yı, ruhumuzun, tüm atalarımızın ve mirasçılarımızın kurtuluşunu gözeterek; Tanrı'nın onuruna, kutsal Kilise'nin ilerlemesine ve krallığımızın ıslahına duyduğumuz saygıyla; bizler -saygıdeğer babalarımız Stephen (tüm İngiltere'nin primatı ve kutsal Roma Kilisesi kardinali), Dublin Başpiskoposu Henry, Londra'da William, Winchesterlı Peter, Bath ve Glastonburyli Jocelyn, Hugh Lincoln, Worcesterli Walter, Coventryli William, Rochesterli Benedict gibi piskoposlar; efendi Pandulf (alt diyakoz ve Papa'nın hane halkı üyesi); kardeş Aymeric (İngiltere Tapınak Şövalyeleri'nin efendisi); ayrıca şanlı soylular William Marshall (Pembroke Kontu), William (Salisbury Kontu), William (Warrenne Kontu), William (Arundel Kontu), Alan (Galloway'li, İskoçya komutanı), Waren FitzGerold, Peter FitzHerbert, Hubert de Burgh (Poitou Seneschal'i), Hugh de Neville, Matthew FitzHerbert, Thomas Basset, Alan Basset, Philip d'Aubigny, Roppesleyli Robert, John Marshal, John FitzHugh ve diğerleri..."

⁴⁵ Strauch (n 33) 13.

⁴⁶ Bernt Gebauer, 'Das Britische Oberhaus: Auf dem Weg Zu Mehr Demokratie?' in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) 409 <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.23/html>> Erişim 17.04.2025; Strauch (n 33) 17.

⁴⁷ Gebauer (n 46).

⁴⁸ Strauch (n 33) 14; Rudolf von Gneist, *Der Rechtsstaat* (Springer Berlin / Heidelberg 1872) 327.

üyelerinin mutlaka vassal olması gerekmezdi. Üyeler arasında soylular, piskoposlar ve devlet memurları yer almakta, bu kişiler kralı günlük yönetim işlerinde desteklemekte ve aynı zamanda yargı görevini de ifa etmekteydi.

Tüm baronları ve yüksek din adamlarını kapsayacak şekilde genişleyen Büyük Konsey, II. Henry döneminden itibaren Daimi Konsey'in görevlerini üstlenmiştir. Büyük Konsey, kanun koyma ve vergi belirleme yetkisine sahipti. Bu konsey düzenli şekilde toplanmamakla birlikte, yılda üç ila dört kez, dini bayramlar vesilesiyle belirli merkezlerde bir araya gelirdi. Ayrıca en yüksek seyyar (gezici) mahkeme olarak işlev görmektedir. Bu toplantılar sırasında Büyük Konsey, Daimi Konsey'in yetkilerini de devralırdı⁴⁹. Zamanla kral, yalnızca konseyin tavsiyeleriyle ülkeyi yönetmenin yetersiz olduğunu fark etmiş ve gücünü sürdürebilmek adına *Magnum Concilium* ile birlikte yönetme zorunluluğu ortaya çıkmıştır⁵⁰.

Avam Konseyi (*Commune Consilium*), komünlerin ve sonradan şehirlerin temsilcileriyle genişletilmiş bir Büyük Konsey niteliğindeydi. "Topluluklar" olarak adlandırılan bu temsilciler, daha alt sosyal sınıfları yansıtmaktaydı. Avam Konseyi'nin kuruluş amacı, vergi yasalarının yürütülmesinde rol almak olup, bu görev daha önce Büyük Konsey tarafından üstlenilmekteydi⁵¹.

Bu meclislerin 1176 sonrası ilk ortak toplantısı 1204 yılında gerçekleşmiştir. III. Henry'nin çocuk yaşta tahta geçmesinin ardından, soylular yönetime daha fazla dâhil olmuş, bu bağlamda 1272'den itibaren soylular için yılda dört kez düzenli olarak parlamento toplanmaya başlamış ve bu şekilde Lordlar Kamarası resmen oluşmuştur⁵².

İngiliz hukuk tarihinde vergi yasaları, parlamentoların en geniş katılımı şekliyle kabul edilmiştir. Baronlar bu yetki için krallığa karşı mücadele etmiş, bu mücadelenin sonunda krala Magna Carta'yı imzalatmışlardır. *Magna Carta* zamanla *Common Law*'ın bir parçası hâline gelmiştir. Bu belgenin 12. maddesine göre, baronların vergi mükellefi olmadan önce bu vergileri uygun bulmaları gerekmektedir. Ancak bu durum kralın mali ihtiyaçlarını karşılamamış, dolayısıyla vergi mükellefleri I. Edward döneminde yılda en az bir, III. Edward döneminde ise yılda dört kez toplanmaya başlamıştır. Bu düzenli toplantılar I. Edward döne-

⁴⁹ Gneist (n 48) 340; Strauch (n 33) 15.

⁵⁰ Strauch (n 33) 16; Hatschek (n 38) 70.

⁵¹ Strauch (n 33) 15.

⁵² Kluxen (n 40); Hatschek (n 38); Strauch (n 33) 33.

minde parlamentonun yapısal olarak oluşmasını sağlamıştır. Sonraki aşamada, vergi mükellefi grubunun genişletilmesi gündeme gelmiş, buna karşın yeni katılımcılar karar alma sürecine dâhil olmayı ve yetki talep etmeyi şart koşmuşlardır. Bu gelişmeler, İngiliz parlamenter temsil sisteminin temelini oluşturmuştur⁵³.

14. yüzyıl başlarından itibaren asiller ve avam arasında yapısal bir ayrışma yaşanmıştır⁵⁴. Ancak her iki grup da zaman zaman krallık memurları ve doğrudan krala karşı güç mücadelesinde birleşmişlerdir. Bununla birlikte, baronlar ve kilise derebeyleri, Daimi ve Büyük Konsey'in eski üyeleri olarak, geleneksel olarak kral ile daha yakın ilişkilere sahipti. Bu bağlamda Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası kurulmuştur. Avam Kamarası, temel olarak vergi düzenlemelerinden sorumluydu, diğer görevlerde ise hükümdar Lordlar ile birlikte hareket etmekteydi⁵⁵.

1407 yılından itibaren kral, Lordlar Kamarası'nda başbakan tarafından temsil edilmeye başlanmış ve bu tarihten itibaren Lordlar Kamarası bağımsız bir yapı olarak kabul edilmiştir⁵⁶. 1485'ten itibaren Lordlar Kamarası'ndaki tüm görevlilerin tam listeleri mevcuttur. Başlangıçta bu meclise *domini spirituales et temporales* ya da *domus superior* denilmekteydi. Ancak bu meclis, VIII. Henry döneminden itibaren resmen Lordlar Kamarası olarak adlandırılmıştır⁵⁷. Öte yandan, Avam Kamarası 1363'te kendi katibine, 1384'ten itibaren ise kendi sözcüsüne sahip olmuştur⁵⁸.

İngiltere'nin *Cumhuriyet* dönemi olarak bilinen ve Cromwell'in yönetiminde geçen süreçte Lordlar Kamarası kapatılmıştır. 1642'deki İç Savaş sırasında ruhani liderler Lordlar Kamarası'ndan çıkarılmış, ancak 1661 tarihli *Clergy Act* uyarınca yeniden meclise katılabilmişlerdir. 1649'da, İç Savaş sonrasında monarşi ile birlikte Lordlar Kamarası da kaldırılmıştır. Ancak II. Charles'ın 1660'ta tahta çıkmasıyla monarşi yeniden kurulmuş ve Lordlar Kamarası da parlamentodaki yerini almıştır. Bu süreç, Lordlar Kamarası'nı önemli ölçüde zayıflatmış, biçimsel olarak üst kamara sayılmasına rağmen Avam Kamarası karşısında etkisini büyük ölçüde yitirmiştir. 1689 tarihli Haklar Bildirgesi (Bill of Rights), İngiliz Parlamentosu'nun kral üzerinde ciddi bir otorite kurmasını

⁵³ Karl Loewenstein, *Staatsrecht und Staatspraxis von Grossbritannien: Parlament · Regierung · Parteien* (Springer Berlin Heidelberg 1967) 6; Görgen, 'The Survival Of British Monarchy' (n 36) 403-405; Hatschek (n 38) 234; Kluxen (n 40) 68.

⁵⁴ Loewenstein (n 53) 8.

⁵⁵ Gneist (n 48) 379; Strauch (n 33) 39.

⁵⁶ Kluxen (n 40) 102; Hatschek (n 38) 239.

⁵⁷ Kluxen (n 40) 26; Strauch (n 33) 39.

⁵⁸ Kluxen (n 40) 101; Gneist (n 48) 163; Strauch (n 33) 40.

sağlamış⁵⁹, ancak bu belge esasen Avam Kamarası'nın eseri olarak değerlendirilmektedir. Haklar Bildirgesi ile monarkın bazı imtiyazlı yetkilerini kötüye kullanılması hukuka aykırı sayılmıştır⁶⁰.

Lordlar Kamarası, yeniden kuruluşundan sonra zamanla eski gücünü kazanmaya başlamıştır. Bu süreçteki en önemli dönüm noktalarından biri, 1707 tarihli Birlik Yasası (Acts of Union) olmuştur. Bu yasalar ile İskoçya ve İngiltere krallıkları birleşmiş ve Büyük Britanya Krallığı kurulmuştur. Bu birleşmeyle birlikte İngiltere ve İskoçya parlamentoları, Westminster merkezli birleşik bir parlamento çatısı altında toplanmıştır.

Birlik Yasaları, Lordlar Kamarası'na yeni üyelik biçimleri getirmiştir. Bu yasalar sonucunda Lordlar Kamarası'na 16 yeni İskoç soylusu eklenmiş, ancak İskoçya'daki kilise yapısının Presbiteryen olması nedeniyle ruhani üyelik katkısı olmamıştır. Bu gelişmeyle birlikte Lordlar Kamarası'nda ilk kez seçim ilkesi uygulanmış; Avam Kamarası'na 45, Lordlar Kamarası'na ise 16 seçilmiş üye dâhil edilmiştir⁶¹. Bu üyelerin çoğunluğu İngiliz soylusu olmamakla birlikte, 1963'e kadar "sandalyesiz soylular" olarak statü kazanmışlardır⁶².

Lordlar Kamarası'nın modern tarihi, 1783 yılında Pitt'in üst meclisi güçlendirme girişimiyle başlamaktadır⁶³. Bu süreci pekiştiren bir diğer önemli adım, 1800 tarihli Birlik Yasası (*Act of Union 1800*) olmuştur. Büyük Britanya Krallığı ve İrlanda Krallığı parlamentoları tarafından kabul edilen bu yasa ile 1 Ocak 1801 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemeyle, iki krallık birleşerek Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı oluşturulmuştur⁶⁴.

Bu birleşmeyle birlikte, daha önce bağımsız olan İrlanda Parlamentosu feshedilmiş ve İrlanda, mevcut Büyük Britanya Parlamentosu'nda temsil hakkı elde etmiştir⁶⁵. İrlanda Lordlar Kamarası'nın yerine, İrlanda Kilisesi'nden dört piskopos ve İrlanda soyluları arasından seçilecek 28 temsilcinin Lordlar Kamarası'na katılımı

⁵⁹ Frank Pakenham Longford, *A History of the House of Lords* (Sutton Pub Ltd 1999) 76.

⁶⁰ Nurullah Görgen, 'The Nature And Problems Of The Royal Prerogative In The Legal System' (2024) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1068 <<https://dergipark.org.tr/en/doi/10.15337/suhfd.1410591>> Erişim 23.04.2025.

⁶¹ Jeffrey Stephen, *Scottish Presbyterians and the Act of Union 1707* (Edinburgh University Press 2007) 29.

⁶² Longford (n 59) 90.

⁶³ ibid 101.

⁶⁴ Kluxen (n 40) 503.

⁶⁵ Alvin Jackson, 'Ireland, the Union, and the Empire, 1800-1960' in Kevin Kenny (ed), *Ireland and the British Empire* (Oxford University Press 2005) 124 <<https://academic.oup.com/book/8371/chapter/154057494>> Erişim 22.04.2025.

sağlanmıştır. Ayrıca, İrlanda Avam Kamarası'nın yerine, 100 İrlandalı milletvekili, 658 üyeli Avam Kamarası'na dâhil edilmiştir. Bu sayı, İrlanda'nın toplam nüfus içindeki yaklaşık üçte birlik payına kıyasla önemli ölçüde daha düşüktü⁶⁶.

19. yüzyılın sonlarına doğru, özgürlük hareketleri İngiltere'yi de etkilemiştir. 1787 tarihli Amerikan Anayasası ve 1789 Fransız Devrimi gibi gelişmeler, genel oy hakkına doğru ilerleyişin habercisi olmuştur. İngiltere'de genel oy esasına dayanan seçimler yönünde atılan adımlar, Lordlar Kamarası'nın konumunu gide-rek daha fazla tartışmalı hale getirmiştir. Her ne kadar Avam Kamarası, kralın harcamalarını denetleme yetkisini kazanarak etkili bir konuma gelmişse de, Lord-lar Kamarası uzun süre üst meclis olarak varlığını sürdürmüş ve aristokrat üyeleri, hükümet ile burjuvazi arasında siyasal bir arabulucu rolü üstlenmiştir⁶⁷.

Bu durumu sarsan gelişme, 1832 tarihli ve kamuoyunda “Büyük Reform Ya-sası” olarak bilinen seçim yasası olmuştur. Bu yasa, tabakalardan oluşan toplum yapısından bireyci toplum yapısına geçişte önemli bir dönüm noktasıdır⁶⁸. 1832 Reform Yasası⁶⁹ ile oy hakkına sahip seçmen sayısı 220.000'den 500.000'in üze-rine çıkmıştır⁷⁰. 19. yüzyıldaki reformlar (özellikle 1832, 1867, 1884 ve 1885 Reform Yasaları) seçmen kitlesini genişletti ve modern siyasi partilerin doğması-na yol açtı⁷¹. Lordlar Kamarası'nın bu reformlara karşı direnişi, ancak Kral'ın lehte çoğunluk sağlamak amacıyla gerekli sayıda yeni lord atama tehdidiyle kırılabilmiştir. Bu süreçle birlikte Avam Kamarası, halkın sadece bir bölümünü tem-sil etse de, halktan destek alan bir kurum olarak meşruiyetini büyük ölçüde kay-betmiş olan Lordlar Kamarası karşısında üstünlük kazanmıştır. 1866 yılına gelin-diğinde seçmen sayısı yaklaşık bir milyona ulaşmış, 1867 tarihli seçim yasası ile bu sayı toplumun %16,4'üne tekabül eden 2.223.000 kişiye çıkmıştır⁷². Bu dö-nemde Lordlar Kamarası'nın tamamen kaldırılması yönünde teklifler sunulmuş, ancak hükümdar bu önerilere, üst meclisin alt meclisi “dengeleyici” rolüne vurgu yaparak karşı çıkmıştır. Buna rağmen, siyasal güç dengesi, demokratik meşruiyeti olmayan aristokrat unsurların aleyhine dönüşmüştür⁷³.

⁶⁶ Kluxen (n 40) 505; Longford (n 59) 101.

⁶⁷ Gebauer (n 46) 409.

⁶⁸ Kluxen (n 40) 122.

⁶⁹ Longford (n 59) 108.

⁷⁰ Kluxen (n 40) 123.

⁷¹ Nurullah Görgen, ‘The Evolution of the British Executive: Cabinet, Prime Minister and Core Executive Model’ (2024) 30 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 155, 158.

⁷² Kluxen (n 40) 128.

⁷³ Gebauer (n 46) 409.

Lordlar Kamarası'nın işleyişini köklü şekilde etkileyen bir diğer gelişme, 1911 Parlamento Yasası olmuştur. Bu yasa ile iki meclis arasındaki yasama eşitliği sona erdirilmiş ve Lordlar Kamarası'nın yasa tekliflerini yalnızca üç parlamento oturumu (en fazla iki yıl) ertelemesine izin verilmiştir. Mali konulardaki yasa tasarılarının ertelenme süresi ise bir ay ile sınırlandırılmıştır. 1911 Yasası, kalıcı bir çözüm olarak değil, daha kapsamlı reformlara zemin hazırlayıcı bir geçiş düzenlemesi olarak tasarlanmıştı. Ancak sonraki süreçte bu hedefler etkin şekilde takip edilmemiş, Lordlar Kamarası'nın üyeleri ağırlıklı olarak kalıtsal olmaya devam etmiştir.

1949 Parlamento Yasası ile Lordlar Kamarası'nın yasaları askıya alma yetkisi iki oturum ya da en fazla bir yıl ile sınırlandırılmıştır. Böylece Avam Kamarası hem teoride hem de uygulamada Parlamento'nun baskın organı haline gelmiştir. 1958 yılında kabul edilen Yaşam Boyu Asillik Yasası (*Life Peerages Act*), Lordlar Kamarası'nın kalıtsal niteliğini zayıflatmış ve kalıtsal olmayan, yaşam boyu geçerli asillik unvanları ile üyelik oluşturulmasına imkân tanımıştır. Bu düzenlemeyle sayısal bir üst sınır olmaksızın Lord atamaları yapılabilmektedir.

1997 yılında Tony Blair liderliğindeki İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Lordlar Kamarası'nda yeni bir reform süreci başlatılmıştır. Blair hükümeti, tüm kalıtsal lordların meclisten çıkarılmasını hedefleyen bir yasa çıkarmıştır. Bu reform, kalıtsal üyeliğin kaldırılması yönünde atılan ilk somut adım olmuştur. Ancak, uzlaşma çerçevesinde reformlar tamamlanana kadar 92 kalıtsal soylunun Lordlar Kamarası'nda kalmasına izin verilmiştir. Geri kalan kalıtsal üyeler, 1999 tarihli Lordlar Kamarası Yasası ile görevlerinden alınmıştır.

Ne var ki, bu tarihten sonra reform süreci büyük ölçüde tıkanmıştır. Blair hükümetinin 1998'de başlattığı reformların uzun vadeli hedefi, mevcut geleneksel yapısıyla Lordlar Kamarası'nı ilga ederek, daha demokratik meşruiyete sahip ikinci bir parlamento meclisi kurmaktır. O tarihten itibaren Lordlar Kamarası'nın işlevi, üyelik yapısı ve varlığı gibi konular Parlamento'da, akademik çevrelerde ve kamuoyunda defalarca tartışma konusu olmuştur.

B. Lordlar Kamarası'nın Üye Yapısı

Lordlar Kamarası'nın görevlerini yerine getiren üyeler kimlerden oluşmaktadır? Bu soru, meclisin tarihsel gelişimi boyunca yaşadığı çok sayıda yapısal değişiklik göz önüne alındığında, net bir biçimde cevaplandırılması oldukça güçtür. Zira Lordlar Kamarası, ilk dönemlerinden günümüze kadar çeşitli evrelerden geçmiş; akil adamlar heyeti döneminden Cromwell sonrası yapılanmalara, seçim kanunlarındaki reformlardan çağdaş düzenlemelere kadar sürekli ev-

rilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, tüm bu reform süreçlerine rağmen, İngiliz Lordlar Kamarası hâlâ demokratik rejimlerdeki ikinci meclisler arasında üye sayısı bakımından en kalabalık olanıdır⁷⁴.

Lordlar Kamarası üyeleri farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Geleneksel sınıflandırmaya göre üyeler iki ana gruba ayrılır: 1. Lords Spiritual (Ruhani Lordlar): İngiltere Kilisesi'ne mensup üst düzey din adamlarıdır. Mecliste görev yapan 26 piskoposu kapsar. 2. Lords Temporal (Seküler Lordlar): Soylu sınıfı temsil eden seküler üyelerden oluşur ve sayıca mutlak çoğunluğu oluştururlar.

Seküler Lordlar, kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır: Kalıtsal Lordlar (Hereditary Peers): Unvanlarını nesilden nesile aktaran ve geleneksel aristokrasiyi temsil eden üyeler ve Yaşam Boyu Lordlar (Life Peers): Unvanları ve üyelik hakları yalnızca yaşam süreleri boyunca geçerli olan, kalıtsal olmayan üyeler. Bu üyeler, “peerage” sistemine dâhil oldukları için İngiliz soyluluğunun bir parçası olarak kabul edilirler ve genellikle “peers” (soylular) olarak adlandırılırlar⁷⁵.

Lordlar Kamarası'nın üye yapısı uzun süredir tartışma konusudur. Bu yapıyı daha iyi anlayabilmek için 1999 tarihli Lordlar Kamarası Yasası öncesi ve sonrası şeklinde bir ayırım yapmak yerinde olacaktır.

1. 1999 Lordlar Kamarası Yasası Öncesi Üye Yapısı

1999 öncesinde Lordlar Kamarası'nın üye yapısı, tarihsel gelişmeler, anayasal teamüller ve çeşitli yasal düzenlemelerin etkisiyle şekillenmiştir. 1999'dan önceki dönemde, Lordlar Kamarası'nın yapısını etkileyen en önemli yasal düzenlemelerden biri, 1958 tarihli Yaşam Boyu Asillik Yasası (*Life Pee-*

⁷⁴ Emil Hübner / Ursula Münch, *Das politische System Großbritanniens: eine Einführung* (Originalausgabe, 2, aktualisierte Auflage, Verlag C H Beck 1999) 140; Strauch (n 33) 98.

⁷⁵ Strauch (n 33) 99; ‘Lords Membership - by Peerage - MPs and Lords - UK Parliament’ <<https://members.parliament.uk/parties/lords/by-peerage>> Erişim 22.04.2025.

Biz “soylu” kavramını kullanmaktayız; ancak yabancı yazarlar, bu kavram için genellikle “peerage” veya “peers” terimlerini tercih etmektedir. Loewenstein, eserinde bu kavram için özel bir başlık açarak kökenini açıklamıştır. Loewenstein’e göre, bu kavram İngiliz anayasa tarihçileri arasında tartışmalı olmakla birlikte, İngiliz adalarının Norman işgali sonrasında ortaya çıkan baronluk kurumuna dayandırılmaktadır. Kilisenin ileri gelenleri de baron olarak Büyük Konsey’de yer almaktaydı. 13.yüzyılda, kral tarafından büyük toprak sahibi baronlar Büyük Konsey’e davet edilirken, daha küçük arazi sahipleri kraliyet şerifi tarafından toplu olarak çağırılmıştır. Sonunda, bu alt baron sınıfı yerel şövalyelerle birlikte temsil hakkı elde etmiş ve “peerage” unvanını kazanmıştır. Gerçek “peerage” kavramının ancak bundan sonra geliştiği görülmektedir. Bunun yanında, Strauch’a göre seküler lordlara “peers” denmekte olup, bu terim II. Edward döneminden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde baronlara “Peers of the Realm” denmekteydi. Strauch, “peers” kavramının Latince “pares” kelimesinden geldiğini ve “pares”in toplumsal açıdan eşit durumda olan kişiler anlamına geldiğini belirtmektedir. Büyük Konsey’de baronlar kendilerini eşitler arasında kabul etmekte; onların üstünde kral, altında ise halk bulunmaktadır. Tüm bu açıklamalardan hareketle, biz de bu kavramı Türkçede “soylu” olarak kabul ettik.

rages Act) olmuştur. Bu yasadan önce, Lordlar Kamarası'ndaki üyeler - hukuk lordları (law lords) ve ruhani lordlar dışında - büyük ölçüde kalıtsal soylulardan oluşmaktaydı⁷⁶.

Bu yapıya yönelik temel eleştiriler iki noktada yoğunlaşmaktaydı: Kalıtsal üyelik sisteminin antidemokratik doğası ve Muhafazakâr Parti üyelerinin sayıca üstünlüğü.

Bu eleştirilere yanıt olarak 1958 yılında yürürlüğe giren Yaşam Boyu Asillik Yasası, Lordlar Kamarası'na ömür boyu geçerli ancak kalıtsal olmayan üyelik biçimini getirmiştir. Böylece, yalnızca yaşam süresi boyunca geçerli olan unvanlarla görevlendirilen kişilerin, ölümle birlikte bu sıfatları sona ermektedir. Bu düzenlemeyle, kalıtsal sisteme karşı olan ancak yetkin kişilerin de meclise katılımı sağlanarak Lordlar Kamarası'nın temsil niteliği artırılmak istenmiştir⁷⁷.

Bu yasadan sonra, çok az sayıda yeni kalıtsal lordluk unvanı verilmiştir⁷⁸. Ayrıca, 1963 tarihli Peerage Act (Lordluk Yasası) ile kalıtsal soylulara, istemeleri halinde unvanlarından feragat etme hakkı tanınmıştır⁷⁹. Bu da üye yapısındaki esnekliği artıran bir diğer önemli reformdur.

1999 yılı öncesinde Lordlar Kamarası, 1.000'in üzerinde üyeye sahipti. Bu özelliğiyle, düzenli şekilde toplanan en büyük yasama meclislerinden biri olarak kabul edilmekteydi. Bu döneme kadar Lordlar Kamarası'nın üye yapısı büyük ölçüde kalıtsal üyelik sistemine dayanıyordu. Özellikle 1958 yılında kabul edilen Yaşam Boyu Asillik Yasası ile farklı türde üyelik biçimlerinin ortaya çıkması, meclisteki çeşitliliği artırmıştır.

Bu kadar yüksek sayıda kalıtsal üyenin bulunmasının temel sebebi, İngiliz monarklarının yüzyıllar boyunca çeşitli gerekçelerle kalıtsal asalet unvanları vermesidir. Zira İngiliz teamül hukukuna göre bir kişiye kalıtsal lordluk unvanı verilmesi, imtiyaz kanunu (Royal Prerogative) çerçevesinde krala tanınmış bir yetkidir. Özellikle 20. yüzyılda bu unvanların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Örneğin, 1906 yılında Lordlar Kamarası'nın üye sayısı 602 iken, bu sayı Ocak

⁷⁶ Donald Shell, *The House of Lords* (Manchester University Press 2007) 48.

⁷⁷ Michael Clarke and others, *Politics UK* (Bill Jones, Philip Norton and Isabelle Hertner eds, Tenth edition, Routledge 2022) 452.

⁷⁸ ibid. İşçi Partisi hükümetleri döneminde hiçbir kalıtsal lordluk verilmemiştir. Yalnızca bir Muhafazakâr parti Başbakanı olan Margaret Thatcher, bu tür unvanları önerme girişiminde bulunmuştur. Ancak bu öneri, sadece üç kişi için geçerli olmuştur: Earl of Stockton unvanını alan Harold Macmillan; eski Avam Kamarası Başkanı George Thomas ve fiilen Thatcher'ın yardımcısı olan William Whitelaw.

⁷⁹ ibid.

1999 itibarıyla 1.296'ya ulaşmıştır. Bu üyelerin 759'u kalıtsal lordlardan, 485'i yaşam boyu lordlardan, 12'si hukuk üyelerinden (1876 tarihli *Appellate Jurisdiction Act* kapsamında atanmış yargıçlar) ve 26'sı ruhani üyelerden (iki başpiskopos ve 24 kıdemli piskopos) oluşmaktaydı⁸⁰.

Dolayısıyla, 1999 Lordlar Kamarası Yasası'ndan önce dört temel üyelik tipi mevcuttu: 1. Kalıtsal üyeler (Hereditary Peers), 2. Yaşam boyu üyeler (Life Peers), 3. Ruhani üyeler (Lords Spiritual) ve 4. Hukuk üyeleri (Law Lords).

Ruhani üyeler, İngiltere Kilisesi'ne mensup başpiskopos ve piskoposlardan oluşur. "Lord Spiritual" unvanı, bu kilise yetkililerine verilen resmî sıfattır. Tarihsel olarak, piskoposlar ve başpiskoposlar kraliyetin vasalları ve toprak sahibi baronlar olarak Büyük Konsey'de yer almış; özellikle Orta Çağ'da, yazı bilen din adamlarının yönetim alanlarında istihdam edilmesi nedeniyle mecliste önemli bir konum kazanmışlardır.

Lordlar Kamarası'nda görev yapan ruhani üyelerin sayısı toplamda 26'dır. Bunlardan 5'i ex officio (görev gereği) olarak mecliste sürekli yer alır: Canterbury Başpiskoposu, York Başpiskoposu, Londra Piskoposu, Durham Piskoposu ve Winchester Piskoposu. Geriye kalan 21 ruhani üye, 46 piskoposluk bölgesi içinden kıdem sırasına göre seçilerek Lordlar Kamarası'na katılır⁸¹.

Bu üyelerin her biri belirli bir piskoposluk bölgesini temsil etmese de, sıralama esasına göre geçici olarak üyelik hakkı kazanırlar. Ruhani üyeler, seküler lordlardan (Lords Temporal) ayrı bir kategori olarak değerlendirilir. Piskoposlar, pratikte İngiltere Kilisesi tarafından atanmakla birlikte, atama süreci resmî olarak başbakanın tavsiyesi üzerine monark tarafından gerçekleştirilir. Bu yönüyle yürütme erkinin sürece dâhil edilmesi, atamaları meşrulaştırıcı bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ruhani lordlar, Lordlar Kamarası'ndaki ömür boyu görev yapmayan tek üye grubudur. Zira, İngiltere Kilisesi'ne bağlı olarak görev yapan piskoposlar, yasal olarak 70 yaşında emekliye ayrılmak zorundadır⁸². Böylece, mecliste temsil edilen piskoposluk bölgeleri de düzenli olarak değişir.

Mayıs 2013 itibarıyla İngiltere Kilisesi, yalnızca erkeklerin piskopos olarak atanmasına izin veriyordu. Dolayısıyla diğer dini gruplar gibi kadınlar da Lordlar Kamarası'nda ruhani üye olarak temsil edilmemekteydi⁸³. Ancak bu durum, 2015

⁸⁰ ibid 451-453.

⁸¹ Shell (n 76) 53-54; Meg Russell, *The Contemporary House of Lords: Westminster Bicameralism Revived* (Oxford University Press, Incorporated 2013) 72.

⁸² Russell (n 81) 70-72.

⁸³ ibid 72.

tarıhli Lords Spiritual (Women) Act ile değişmiştir. Bu yasa, 2025 yılına kadar geçerli olmak üzere, boşalan her piskoposluk koltuğuna kıdem sırası gözetilmeksizin bir kadın piskoposun atanmasına öncelik tanımaktadır. Günümüzde (2025 itibarıyla), Lordlar Kamarası'nda altı kadın piskopos görev yapmaktadır⁸⁴.

Hukuk lordları, Lordlar Kamarası'nın yasama işlevinin ötesinde yargısal bir rol üstlenmesini mümkün kılan kıdemli yargıçlardan oluşmaktaydı. 2009 yılına kadar Lordlar Kamarası, Birleşik Krallık'taki en yüksek temyiz mercii olarak işlev görmekteydi. Her ne kadar bu işlev resmî olarak tüm Lordlar Kamarası'na ait olsa da, fiilen bu görev, "Olağan Temyiz Lordları" (*Lords of Appeal in Ordinary*) olarak bilinen 12 hukuk lordu ve yüksek yargı görevinde bulunmuş bazı kıdemli lordlar tarafından yürütölmekteydi.

Bu hâkimlere lordluk unvanı verilmekteydi. 1876 yılına kadar verilen bu unvanlar kalıtsal nitelikteydi; ancak aynı yıl yürürlüğe giren Appellate Jurisdiction Act 1876 ile birlikte bu unvanlar yalnızca hayat boyu lordluk şeklinde verilmeye başlandı. 1994 yılı itibarıyla görev yapan hukuk lordlarının sayısı 12'ye ulaşmıştır⁸⁵.

Bu yargısal işlev, 2005 tarihli Anayasal Reform Yasası (*Constitutional Reform Act*) kapsamında 2009 yılında kurulan Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin faaliyete geçmesiyle birlikte sona ermiştir. Bu tarihten itibaren hukuk lordları, Lordlar Kamarası'ndan ayrılarak Yüksek Mahkeme yargıçları olarak görev yapmaya başlamışlardır.

1958 tarihli Yaşam Boyu Asillik Yasası, farklı meslek gruplarından kişilerin Lordlar Kamarası'na atanmasına olanak tanımış ve Kamaradaki sosyal ve mesleki çeşitliliği artırmıştır. Bu yasa kapsamında verilen unvanlar kalıtsal değildir; yani unvan, sahibinin çocuklarına devredilemez.

Yaşam boyu lordluk unvanları, resmî olarak monark tarafından verilse de, adayları Başbakan belirler. Bu bağlamda asıl belirleyici siyasi aktör başbakan-dır. Yasada, oluşturulabilecek yaşam boyu asil sayısına ilişkin herhangi bir yasal sınır bulunmamaktadır. Geleneksel olarak muhalefet lideri ve diğer parti liderleri de belirli sayıda aday önerme hakkına sahiptir.

Yaşam boyu üyelik için aday gösterilme yolları şunlardır: 1. Bakanlık ataması: Hükümet, bir kişiyi kabineye bakan olarak atayabilmek için aday gösterebilir. 2. Parti siyaseti: Başbakan, kendi partisinden üyeleri Kamaraya atayabile-

⁸⁴ Claire Brader, 'Lords Spiritual in the House of Lords Explained' <<https://lordslibrary.parliament.uk/lords-spiritual-in-the-house-of-lords-explained/>> Erişim 22.04.2025.

⁸⁵ Shell (n 76) 55.

ceği gibi, diğer partilerden de öneride bulunabilir. Ancak diğer partiler için öneri yapılırken ilgili parti liderlerinin görüşü alınır. 3. Dağılma onurları (dissolution honours): Avam Kamarası'ndan ayrılan milletvekilleri, partileri tarafından aday gösterilebilir. 4. İstifa onurları (resignation honours): Görevinden ayrılan bir Başbakan, çalışma arkadaşlarını yaşam boyu lordluk için aday gösterebilir. 5. Kamu hizmeti: Başbakan, kamu hizmetinde bulunan en fazla 10 kişiyi bağımsız yaşam boyu lordluk için aday gösterebilir. 6. Bağımsız adaylık: Lordlar Kamarası Atama Komisyonu, bireysel başvuruları değerlendirerek bağımsız adayları önerebilir⁸⁶.

Tüm bu durumlarda, önerileri değerlendirip uygunluk açısından inceleyen Lordlar Kamarası Atama Komisyonu, etik uygunluğu göz önünde bulundurur. Ancak Başbakanın önerileri Komisyon tarafından veto edilemez⁸⁷.

Yeni lordluk unvanlarının sayısına dair herhangi bir yasal kısıtlama bulunmamakta olup, bu sayı doğrudan Başbakan tarafından belirlenmektedir. Yine gelenek gereği, Başbakan kendi partisinin dışındaki partiler için lordluk önerisinde bulunurken ilgili parti liderinin görüşünü alır ve fiilen kararı o lider verir. Bu unvanlar hem bir onur nişanesi olarak hem de Lordlar Kamarası'nda etkin görev yürütülmesi amacıyla verilebilir⁸⁸. Kalıtsal lordlukların aksine, tüm yaşam boyu lordlara yalnızca baron ya da barones unvanı verilir. Uygulamada bu kişiler genellikle sadece "Lord" şeklinde anılır⁸⁹.

Genel kural olarak, yaşam boyu üyeler için zorunlu emeklilik veya üyeliğin kalıcı şekilde sona ermesine dair bir mekanizma bulunmamaktadır. Ancak bazı istisnalar mevcuttur: Yüksek Mahkeme yargıçlığına atananlar ve Avrupa Parlamentosu üyeliğine seçilenler, bu görevleri süresince Lordlar Kamarası'ndaki üyelikten otomatik olarak diskalifiye edilirler. Fakat bu geçici bir durumdur. Çünkü 1958'den itibaren lordlara izinli ayrılma hakkı tanınmıştır; bu sayede diledikleri zaman oturumlara katılmayabilirler ve daha sonra geri dönebilirler⁹⁰.

1999 yılına dek Lordlar Kamarası'nda Muhafazakâr Parti'nin belirgin bir üstünlüğü söz konusuydu. 1924'te İşçi Partisi ilk kez azınlık hükümeti kurdu-

⁸⁶ David Torrance, 'How Are Life Peers Created?' <<https://commonslibrary.parliament.uk/how-are-life-peers-created/>> Erişim 22.04.2025.

⁸⁷ ibid.

⁸⁸ Shell (n 76) 58.

⁸⁹ Russell (n 81) 73; 'Addressing Members of the Lords' <<https://www.parliament.uk/business/lords/whos-in-the-house-of-lords/how-to-address-a-lord/>> Erişim 22.04.2025.

⁹⁰ Russell (n 81) 70.

ğunda, Lordlar Kamarası'nda yalnızca bir İşçi Partili üye bulunmaktaydı. 1945 yılına gelindiğinde bu sayı 18'e, 1945-1951 arasındaki İşçi Partisi hükümeti döneminde ise 44 yeni üye atamasına ulaşmıştır. Ancak bu üyelerin halefleri her zaman İşçi Partisi'ne sadık kalmamıştır. Dolayısıyla, kalıtsal üyelik sistemi nedeniyle İşçi Partisi Lordlar Kamarası'nda hiçbir zaman belirgin bir çoğunluk sağlayamamıştır. Örneğin 1999 yılında, yalnızca 17 kalıtsal üye İşçi Partisi'ni desteklemekteydi⁹¹.

Tablo 1. 1999 yılı Lordlar Kamarası Üye Dağılımı

Tarih	Kalıtsal Üyeler	Yaşam Boyu üyeler	Ruhani üyeler	Hukuk üyeleri	Toplam
1999	759 üye	485 üye	26 üye	12 üye	1282 Üye
2013	89	648	25	0	762

Kaynak: Norton ve Russell⁹²

2. 1999 Lordlar Kamarası Yasası Sonrası Üye Yapısı

1999 Lordlar Kamarası Reformu, İşçi Partisi hükümeti tarafından, Kamaradaki kalıtsal üyeliğe dayalı yapının kaldırılması amacıyla başlatılmıştır. Reformun ilk hali, tüm kalıtsal lordların Lordlar Kamarası'ndan çıkarılmasını öngörmekteydi. Ancak daha kapsamlı bir anayasal reform süreci tamamlanana dek, belirli sayıda kalıtsal lordun geçici olarak görevde kalmasına karar verilmiştir. Bu uzlaşa doğrultusunda, 1999 yılında yapılan düzenlemeyle, iki kralliyet görevlisi dışında seçimle belirlenen 90 kalıtsal lordun (toplamda 92 lordun) üyeliklerini sürdürebilmesine izin verilmiştir⁹³. Hükümet, bu yaklaşımı bir “geçiş süreci” olarak nitelendirmiş ve bu düzenlemenin Kamaradaki işleyişin sürekliliğini sağlama amacına hizmet ettiğini savunmuştur. Bunun en önemli nedeni, bazı kalıtsal lordların, seçim komitelerinde olduğu gibi, Lordlar Kamarası'nda önemli roller üstlenmiş olmalarıdır⁹⁴. İşçi Partisi hükümeti,

⁹¹ Clarke and others (n 77) 454.

⁹² ibid 453; Russell (n 81) 68.

⁹³ Kalıtsal üyelerin kaldırılması Mart 1999'da Avam Kamarası'nda görüşülmüş ve 340'a karşı 132 oyla kabul edilmiştir; ancak bu düzenleme Lordlar Kamarası'nda güçlü bir muhalefetle karşılaşmıştır. Tartışmalar sonunda, eski Avam Kamarası Başkanı Lord Weatherill tarafından önerilen ve onun adıyla anılan bir uzlaşmaya varılmıştır. “Weatherill Değişikliği” olarak bilinen bu uzlaşma uyarınca, ikinci aşama reform önerileri kabul edilene kadar 92 kalıtsal asil üyenin geçici olarak Lordlar Kamarası'nda kalmasına izin verilmiştir.

‘Hereditary Peers Removed’ <<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/houseoflords/house-of-lords-reform/overview/hereditarypeersremoved/>> Erişim 22.04.2025.

⁹⁴ Shell (n 76) 49.

bu üyelerin varlığını, geçiş sürecindeki Kamarayı etkin ve istikrarlı bir biçimde çalışır durumda tutarak kurumsal sürekliliği sağlamak amacıyla koruduklarını belirtmiştir. Bu düzenleme, aynı zamanda bir uzlaşma çözümü olarak değerlendirilmiştir. Zira ilgili yasa, iki aşamalı bir reform sürecinin ilk adımı olarak kabul edilmiş; reformun ikinci aşamasında ise, kalıtsal üyelerin tamamının Lordlar Kamarası'ndan çıkarılmasının hedeflendiği ve bu sürecin hızlandırılacağı vurgulanmıştır⁹⁵.

Reform, üç temel değişiklik yaratmıştır⁹⁶. Birincisi, kalıtsal üyelerin büyük çoğunluğunun çıkarılmasıyla birlikte, yaşam boyu atanmış üyelerin sayıca baskın olduğu yeni bir yapı ortaya çıkmıştır. Toplamda 667 kalıtsal üye Lordlar Kamarası'ndan ihraç edilmiştir. İkincisi, üye sayısında ciddi bir düşüş yaşanmıştır; Ekim 1999'da 1.330 olan toplam üye sayısı, Mart 2000 itibarıyla 669'a düşmüştür⁹⁷. Ancak sonraki yıllarda, özellikle yaşam boyu atamalar nedeniyle, bu sayı yeniden artış göstermiştir ve 2020 yılı sonunda Lordlar Kamarası'ndaki üye sayısı 817'ye ulaşmıştır⁹⁸. Üçüncüsü ve en önemlisi, bu reform Lordlar Kamarası'ndaki parti dengesini köklü biçimde değiştirmiştir. 18. yüzyılın sonlarından itibaren Lordlar Kamarası'nda ağırlıklı olarak Muhafazakâr Parti üyeleri üstünlük sağlamış ve bu durum, İşçi Partisi gibi sol eğilimli hükümetler için önemli bir engel oluşturmıştır. Ancak 1999 yılında gerçekleştirilen reform, bu geleneksel dengeyi sona erdirmiştir. Reform öncesinde, Lordlar Kamarası'ndaki parti dağılımı şu şekildeydi: 473 Muhafazakâr Parti üyesi, 168 İşçi Partisi üyesi, 67 Liberal Demokrat üye ve 322 tarafsız üye. 1999 reformuyla birlikte, büyük çoğunluğu kalıtsal olan Muhafazakâr üyelerin Kamaradan çıkarılması sonucu, partiler arasında daha dengeli bir yapı oluşmuştur. Günümüzde bu denge; sayıca daha az olan Liberal Demokrat lordlar, önemli bir grup oluşturan bağımsız üyeler ve ana üç partiye bağlı olmayan, sayıca daha küçük bir grup olan piskoposlar ile diğer lordlar tarafından sağlanmaktadır⁹⁹.

⁹⁵ Russell (n 81) 72-73.

⁹⁶ ibid 68-69.

⁹⁷ 'House of Lords - Annual Report and Accounts 1999-2000' <<https://publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldbrieff/10402.htm>> Erişim 22.04.2025.

⁹⁸ Clarke and others/ (n 77) 453.

⁹⁹ Russell (n 81) 68-69.

Tablo 2. Lordlar Kamarası'nda Siyasi Partilere Göre Üye Dağılımı

Tarih	Muhafazakâr Parti	İşçi Partisi	Liberal Demokratlar Partisi	Bağımsızlar
1967-1968	314	113	37	215
1975-1976	292	149	30	281
1984-1985	376	122	76	245
1989-1990	397	104	65	260
1994-1995	411	103	51	287
1997-1998	441	174	69	330
2005-2006	204	207	74	227
2013	212	222	89	181
2025	279	213	77	182

Kaynak: Shell ve Russell¹⁰⁰

Tablo 3. Nisan 2025 İtibariyle Lordlar Kamarası'nın Üye Yapısı

Parti/Grup	Toplam	Kalıtsal	Yaşam Boyu	Kadın
Muhafazakar	279	45	234	70
İşçi	213	4	209	88
Liberal Demokratlar	77	4	73	31
Bağımsız	182	33	149	47
Piskoposlar	24			8
Partiyle bağlantısı olmayanlar	39	1	38	11
Küçük Partiler ve diğerleri ¹⁰¹	15			3
Toplam	829	87	718	258

Kaynak: MPs and Lords¹⁰²

¹⁰⁰ Shell (n 76) 68; Russell (n 81) 68.

¹⁰¹ Partiyle bağlantısı olmayanlar (Non-affiliated), kamu görevlerinde bulunan lordları, partilerden ayrılmış olanları ya da partileri tarafından uzaklaştırılmış veya ihraç edilmiş olanları kapsamaktadır. Demokratik Birlik Partisi (Democratic Unionist Party) 6 üye, Ulster Birlik Partisi (Ulster Unionist Party) 3 üye, Yeşiller Partisi (Green Party) 2 üye, Plaid Cymru 2 üye, Muhafazakâr Bağımsız (Conservative Independent) 1 üye ve Lordlar Kamarası Başkanı (Lord Speaker) ile birlikte toplamda 15 üye bulunmaktadır. Bu küçük partilerin üye sayısı yıllara göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, Mayıs 2013 itibarıyla Meclis'te Ulster Birlik Partisi'nden 3, Demokratik Birlik Partisi'nden 4, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nden (United Kingdom Independence Party - UKIP) 2 ve Plaid Cymru'den 2 üye yer almaktaydı. Russell (n 81) 69.

¹⁰² 'Lords Membership - by Peerage - MPs and Lords - UK Parliament' (n 75).

Lordlar Kamarası'nda yer alan üç ana siyasi parti olan İşçi Partisi, Muhafazakâr Parti ve Liberal Demokratlar, hem tarihsel hem de güncel siyasal sistemde iki meclisli yapı içerisinde varlıklarını sürdürmektedir. Bu partiler yalnızca Avam Kamarası'nda değil, aynı zamanda Lordlar Kamarası'nda da temsil edilmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda daha küçük partilere mensup lordlar da Lordlar Kamarası'nda yer almaya başlamıştır.

Ancak Avam Kamarası ile karşılaştırıldığında, Lordlar Kamarası'nın en belirgin farkı, parti bağlantısı olmayan üyelerin önemli bir yer tutmasıdır. Bu grubun en geniş kesimini, hükümet ve muhalefet sıralarının ortasında oturdukları için Bağımsız Üyeler (Crossbenchers) olarak adlandırılan üyeler oluşturmaktadır¹⁰³. Bağımsız üyeler, herhangi bir siyasi partiye bağlı olmaksızın, çoğu zaman uzmanlıkları ya da topluma yaptıkları katkılar nedeniyle Kamaraya atanırlar.

Bunun dışında, bağlantısız (Non-affiliated) üyeler olarak bilinen bir diğer grup da mevcuttur. Bu grup; kamu görevlerinde bulunan, görev gereği tarafsız olması gereken kişilerle birlikte, partilerinden istifa eden, ihraç edilen veya siyasi parti üyeliğinden ayrılmış olan lordları kapsar¹⁰⁴. Her iki grup da, Lordlar Kamarası'ndaki siyasi dengeyi koruma ve karar alma süreçlerinde daha bağımsız bir denetim sağlayabilme açısından önem arz etmektedir.

2000 yılında kurulan Lordlar Kamarası Atama Komisyonu (House of Lords Appointments Commission), Kamaradaki üyelik sistemine önemli bir kurumsal katkı sağlamıştır. Dönemin Başbakanı Tony Blair tarafından kurulan bu bağımsız ve danışma nitelikli kamu organı, bakanlıklardan bağımsız olarak faaliyet göstermektedir. Sekiz üyeden oluşan Komisyonun üçü, başlıca siyasi partileri temsilen atanırken; geri kalan dört üye ile Komisyon başkanı, tarafsız ve hükümet dışı kişilerden oluşmaktadır¹⁰⁵.

Komisyonun iki temel işlevi bulunmaktadır: Birincisi, hayat boyu lordluk için önerilen tüm adayları -siyasi partiler tarafından önerilenler dâhil- ahlaki uygunluk ve etik standartlar açısından değerlendirmektir. İkincisi ise, siyasi parti bağlantısı olmayan bireyleri bağımsız lordluk için önermek ve bu adaylık sürecini yürütmektir¹⁰⁶. Komisyon, aday başvurularını alarak, belirli kriterler çerçevesinde kısa liste oluşturur ve mülakat sürecini yönetir. Nihai adaylar,

¹⁰³ Russell (n 81) 69.

¹⁰⁴ Clarke and others (n 77) 454.

¹⁰⁵ 'The Commission - House of Lords Appointments Commission' <<https://lordsappointments.independent.gov.uk/the-commission-2>> Erişim 22.04.2025.

¹⁰⁶ ibid. Bu görev daha önce Politik Onurlar İnceleme Komitesi tarafından yürütülmekteydi.

başbakan aracılığıyla monarka sunulur¹⁰⁷. Ancak burada son karar mercii başba-
kandır.

Lordlar Kamarası'na üye olabilmek için, 21 yaşın üzerindeki herhangi bir Birleşik Krallık, İrlanda veya Commonwealth vatandaşı aday gösterilebilir¹⁰⁸. Ancak, vergi mükellefiyeti açısından Birleşik Krallık'ta ikamet etmeyen adaylar değerlendirme sürecine dahil edilmez. Adayların değerlendirilmesinde, Lordlar Kamarası Atama Komisyonu belirli kriterlere dayalı bir inceleme yürütmektedir. Bu kriterler, ağırlıklı olarak adayların ahlaki ve kişisel niteliklerine odaklanmaktadır. Buna göre:

1. Lordlar Kamarası'nın çalışmalarına hem kendi uzmanlık alanında hem de uzmanlık dışı konularda etkili ve anlamlı katkı sağlayabilecek kişiler,
2. Çeşitli deneyim, beceri ve yetkinlikleriyle kendi alanlarında başarı elde etmiş kişiler,
3. Kamaradaki çalışmalar için gerekli zamanı ayırmaya istekli olan kişiler,
4. Etkin bir üye olabilmek için gerekli beceri ve niteliklere sahip, bağımsız hareket edebilecek kişiler,
5. Özellikle dürüstlük ve bağımsızlık gibi üstün kişisel özelliklere sahip bireyler,
6. Siyasi açıdan tarafsız kalabilecek, partizanca davranmayacak kişiler ve
7. Vergi amaçlı olarak Birleşik Krallık'ta ikamet eden bireyler adaylık için uygun kabul edilmektedir¹⁰⁹.

Lordlar Kamarası'nın günümüzdeki karma yapısı, siyasi temsiliyet ile uzmanlığa dayalı bağımsız katkıyı bir araya getirmeyi amaçlayan bir sistemin ürünüdür. Bu yapı, hem parlamenter denetim hem de yasama sürecinde farklı seslerin ve uzmanlık alanlarının temsilini sağlayarak Birleşik Krallık parlamenter sisteminin çoğulcu niteliğini güçlendirmektedir.

¹⁰⁷ ibid; Russell (n 81) 74.

¹⁰⁸ 'Criteria Guiding the Assessment of Nominations for Non-Party Political Life Peers - House of Lords Appointments Commission' <<https://lordsappointments.independent.gov.uk/how-to-apply-2/criteria-guiding-the-assessment-of-nominations-for-non-party-political-life-peers-2>> Erişim 22.04.2025.

¹⁰⁹ ibid.

a. Lordlar Kamarası'nın Sosyal ve Mesleki Yapısı: Çeşitlilik, Cinsiyet, Temsil ve Eleştiriler

1999 Lordlar Kamarası Yasası'nın ardından yapılan reformlar, yalnızca Kamaradaki üye sayısı ve parti dengesini değil, aynı zamanda üyelerin sosyal ve mesleki yapısını da derinden etkilemiştir. Reform öncesinde Kamarada ağırlıklı olarak kalıtsal lordlar bulunmaktaydı. Bu üyeler çoğunlukla büyük toprak sahipleri gibi üst sınıf elit tabakadan gelmekteydi. Ancak reformla birlikte, yaşam boyu lordluk sistemi ön plana çıkmış; üyelik, belirli alanlarda başarı göstermiş bireylere verilmiştir. Bu gelişme, Lordlar Kamarası'nın daha geniş bir toplumsal yelpazeyi temsil etmesini sağlamış ve çeşitliliği artırmıştır.

Yaşam boyu atanan lordlar; siyaset, hukuk, akademi, kültür, medya, spor ve kamu hizmeti gibi çeşitli alanlarda başarı göstermiş kişiler arasından seçilmektedir. Bununla birlikte, bazı eleştirmenler, bu bireylerin toplumun geneline göre ayrıcalıklı ve sıra dışı olduklarını ve bu nedenle toplumun ortalama bireyini temsil etmekte yetersiz kaldıklarını ileri sürmektedir¹¹⁰.

Lordlar Kamarası üyeleri arasında en çok temsil edilen meslek grupları arasında hukukçular, öğretim üyeleri, kamu görevlileri, sendikacılar ve eski parlamenterler yer almaktadır¹¹¹. 2006 yılında yaklaşık 200 üyenin daha önce Avam Kamarası'nda milletvekilliği yaptığı tespit edilmiştir; bu da toplam üye sayısının dörtte birinden fazlasına tekabül etmektedir¹¹². 2025 itibarıyla yayımlanan bir rapora göre, Lordlar Kamarası üyeleri en çok şu sekiz disiplinden gelmektedir: politika, kamu hizmeti, hukuk, bilim ve akademi, sendikalar, kültür ve medya, spor ve uluslararası ilişkiler. Özellikle, siyasal geçmişi olan üyelerin oranı dikkat çekicidir; üyelerin yaklaşık %21'i daha önce Avam Kamarası'nda milletvekilliği yapmıştır¹¹³.

Mesleki çeşitlilik açısından önemli bir adım olarak değerlendirilen bu yapı, aynı zamanda bazı eleştirilerin de odağı olmuştur. Birinci eleştiri, belirli meslek gruplarının -örneğin akademisyenler, avukatlar veya eski milletvekilleri- aşırı

¹¹⁰ Clarke and others (n 77) 454.

¹¹¹ ibid.

¹¹² Shell (n 76) 63.

¹¹³ Eve Collyer Merritt, 'Who Is in the House of Lords? Members with Backgrounds and Professional Experience in Public Life' <<https://lordslibrary.parliament.uk/house-of-lords-backgrounds-in-public-life/>> Erişim 22.04.2025.

Buna ek olarak, seçilmiş iki eski belediye başkanının yanı sıra; 181 eski Avam Kamarası üyesi, 30 eski Avrupa Parlamentosu üyesi, 11 eski İskoçya Parlamentosu üyesi, 12 eski Galler Parlamentosu üyesi, 12 eski Kuzey İrlanda Meclisi üyesi, Londra Meclisi'nde görev yapmış 11 üye ve 40 eski veya hâlen görevde olan belediye meclis lideri bulunmaktadır.

temsil edilmesi, buna karşın el işçiliği, zanaatkârlık gibi emek temelli mesleklerin neredeyse hiç temsil edilmemesidir. Nitekim, 2009 yılında bu tür mesleklerden sadece bir kişinin Lordlar Kamarası'nda yer aldığı belirtilmiştir. İkinci eleştiri ise, artık aktif olarak varlık göstermeyen ya da güncelliğini yitirmiş mesleklerden gelen kişilerin üyeliklerini sürdürmesidir¹¹⁴. Bu durum, ömür boyu üyelik sisteminin bir sonucu olarak değerlendirilmekte ve Kamaradaki temsili güncellikten uzaklaştırdığı düşünülmektedir.

Üyelerin yaş profili de Lordlar Kamarası'nın bir diğer dikkat çeken özelliğidir. Üyeler, genel olarak Avam Kamarası'na kıyasla daha yaşlıdır ve genellikle kariyerlerinin geç dönemlerinde bu göreve atanırlar. 2006 yılında üyelerin ortalama yaşı 68 iken, 2013'te bu rakam 69'a yükselmiş; aynı yıl Avam Kamarası üyelerinin ortalama yaşı ise 53'tür. Ayrıca 2013 itibarıyla, 80 yaşın üzerinde 136 lord varken, yalnızca 50 yaşın altında olan 26 lord bulunmaktaydı. 2020 yılında da ortalama yaş yine 69 olarak raporlanmıştır¹¹⁵.

Genç üyeler nadiren kalıtsal lordlar arasından çıkmakla birlikte, yaşam boyu lordluk unvanları genellikle belirli bir mesleki ya da toplumsal başarıdan sonra verildiğinden, Kamaradaki yaş ortalamasının yüksekliği yapısal bir özellik olarak değerlendirilmektedir¹¹⁶.

Lordlar Kamarası'na kadınların katılımı ilk kez 1958 tarihli Hayat Boyu Lordluk Yasası (Life Peerages Act) ile mümkün hale gelmiştir. Bu tarihten önce yalnızca kalıtsal unvanlarla üyelik mümkün olduğundan, kadınların Kamarada yer alma imkânı bulunmamaktaydı. 1958 sonrası dönemde kadınların sayısı sınırlı olmakla birlikte zaman içinde kademeli olarak artmıştır. Özellikle kalıtsal üyelerin sayısının azaltılması ve yaşam boyu unvanların kadınlara da verilmesiyle birlikte, Lordlar Kamarası'ndaki kadın temsiline dikkate değer bir artış yaşanmıştır. 1990 yılında Lordlar Kamarası'nda 80 kadın üye bulunmaktaydı; bu sayı toplam üyeliğin yalnızca %7'sine karşılık gelmekteydi. Ancak 2013 yılı itibarıyla, kadınların oranı hem Lordlar Kamarası'nda hem de Avam Kamarası'nda yaklaşık %22,5 seviyesine ulaşmıştır. Kasım 2020 itibarıyla kadın üye sayısı 223'e yükselmiş ve bu oran toplam üyelerin %28'ine karşılık gelmiştir¹¹⁷.

¹¹⁴ Russell (n 81) 77-78.

¹¹⁵ ibid 69-78; Shell (n 76) 67.

¹¹⁶ Otuzlu yaşlarında lordluk unvanı alanlar da bulunmaktadır. Örneğin, 1998 yılında Lord Alli 34 yaşında, Baroness Warsi 34 yaşında ve Nat Wei 33 yaşında lordluk unvanı almıştır. Ayrıca, Lord Freyberg kalıtsal üye olarak 23 yaşında lord olmuştur. Clarke and others (n 77) 454.

¹¹⁷ ibid; Russell (n 81) 78-79.

Nisan 2025 tarihinde ise bu sayı 258'e ulaşmış ve kadınlar, Lordlar Kamarası'nın yaklaşık %31'ini oluşturmuştur. Ayrıca, dini temsilde de önemli bir değişim yaşanmış; sekiz kadın piskopos Lordlar Kamarası'na dahil olmuştur. Kadınların temsil oranının hâlâ düşük olduğu yönünde eleştiriler bulunmakla birlikte, 1999 reformundan bu yana birçok kadın, Lordlar Kamarası'nda üst düzey pozisyonlara atanmıştır. Bu durum, temsil çeşitliliği açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir¹¹⁸.

Lordlar Kamarası'nın toplumsal çeşitliliği yansıtmaya kapasitesi de zaman içinde artış göstermiştir. Eleştirilere rağmen, günümüzde Lordlar Kamarası'nda engelli bireyler, Siyah ve Asyalı üyeler, Müslümanlar ve LGBTQ+ topluluğuna mensup üyeler de görev yapmaktadır. Özellikle, bağımsız ve tarafsız çalışan Atama Komitesi, son yıllarda etnik azınlıklardan bireylerin Kamaraya katılımını artırmaya yönelik çaba göstermiştir. Her ne kadar bu konudaki veriler genellikle öz tanımlamaya dayalı olduğundan net rakamlar vermek zor olsa da, Ocak 2012 tarihli bir araştırmaya göre Avam Kamarası'nda 28 (%4) ve Lordlar Kamarası'nda 42 (%5) etnik azınlık mensubu üye yer almaktaydı¹¹⁹.

Ele alınacak son nokta Lordlar Kamarası üyelerinin görev anlayışına ilişkindir. Avam Kamarası üyeleri milletvekilliğini tam zamanlı bir meslek olarak görürken, Lordlar Kamarası üyelerinin önemli bir bölümü bu görevi farklı şekillerde tanımlamaktadır. 2007 yılında yapılan bir ankette lordların yalnızca %27'si görevlerini tam zamanlı olarak değerlendirmiş; %41'i ise bu görevi başka ücretli işlerle birlikte yürütülen yarı zamanlı bir sorumluluk olarak gördüklerini ifade etmiştir¹²⁰.

Sonuç olarak, Lordlar Kamarası'nın üye profili zaman içinde değişmekte; cinsiyet eşitliği, etnik çeşitlilik ve farklı toplumsal grupların temsili yönünde ilerleme kaydedilmektedir. Ancak temsilin niteliği ve kapsayıcılığı hâlâ çeşitli eleştirilerin konusudur. Bu bağlamda, Lordlar Kamarası'nın yapısı, demokratik temsil ilkeleri çerçevesinde dönüşüm geçirmeye devam etmektedir.

C. Lordlar Kamarası'nın İngiliz Anayasal Düzenindeki Yeri: Görevleri ve Fonksiyonları

Günümüzde Lordlar Kamarası'nın fonksiyonları genel hatlarıyla Avam Kamarası'na benzese de, kapsam bakımından daha sınırlıdır. Bunun temel ne-

¹¹⁸ Russell (n 81) 78-79.

¹¹⁹ Clarke and others (n 77) 454-455; Russell (n 81) 78-79.

¹²⁰ Russell (n 81) 79.

deni, siyasi açıdan Lordlar Kamarası'nın geçmişe kıyasla Avam Kamarası ile eşit konumda olmamasıdır¹²¹.

Tarihsel süreçte Kamaraya ait bazı yetkiler ya tamamen kaldırılmış ya da fiilen kullanılamayacak ölçüde zayıflatılmıştır. Örneğin, Lordlar Kamarası, geçmişte üstlendiği yargısal işlevini 2005 tarihli Yüksek Mahkeme Kanunu ile kaybetmiş ve temyiz mahkemesi rolü 2009 yılında kurulan bağımsız Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'ne devredilmiştir.

Lordlar Kamarası'nın günümüzde üç temel fonksiyonu olduğu ifade edilebilir: a) Yasama: Yasa tasarılarını incelemek ve yasama sürecine katkı sağlamak, b) Hükümeti denetleme: Yürütmeyi hesap vermeye zorlamak, c) Tartışma: Ulusal düzeyde müzakere ve kamu politikalarını inceleme platformu oluşturmak¹²². Bu bağlamda, hükümeti denetleme, kamu politikasını inceleme ve ulusal bir müzakere ve tartışma platformu oluşturma işlevlerinin birbirleriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir; bu nedenle, bu işlevler tek bir başlık altında birlikte ele alınabilir.

Bu üç fonksiyon birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Lordlar Kamarası genel kurulu, zamanının yaklaşık %60'ını yasama faaliyetlerine, %40'ını ise hükümeti denetleme ve çeşitli politikaların tartışılmasına ayırmaktadır¹²³.

Lordlar Kamarası'nın en temel ve önemli görevi yasama faaliyetidir. Yasama süreci, yasa tasarılarının incelenip onaylanmasını kapsar. Yasa tasarıları, hem Avam Kamarası'nda hem de Lordlar Kamarası'nda başlatılabilir.

Lordlar Kamarası'ndaki yasama süreci, şu aşamalardan oluşur: birinci okuma, ikinci okuma, komite aşaması, rapor aşaması ve üçüncü okuma. Bu süreç, Avam Kamarası'ndaki prosedürlerle büyük ölçüde benzerdir. Lordlar Kamarası tarafından yapılan değişiklikler, Avam Kamarası'na gönderilir; bu değişiklikler kabul edilebilir, değiştirilebilir ya da reddedilebilir. Bu süreç iki

¹²¹ Shell (n 76) 458.

¹²² 'What Does the House of Lords Do? | The Constitution Unit - UCL - University College London' <<https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-does-house-lords-do>> Erişim 22.04.2025; Russell (n 81) 79; 'What Does the House of Lords Do? - UK Parliament' <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/what-the-lords-does/>> Erişim 22.04.2025.

¹²³ Yasama süreci genellikle Avam Kamarası'nda başlar. Her iki meclis de tasarrın taslağını tartışmak, incelemek ve değişiklikler önermek amacıyla belirli aşamalardan geçer. Tasarrın yasalalaşabilmesi için her iki meclisin de son metin üzerinde uzlaşması gerekir. Ardından metin, monarkın onayına sunulur ve Kraliyet Onayı'nın verilmesiyle birlikte yasa haline gelir.

'Making Laws: House of Lords Stages' <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/making-laws/>> Erişim 22.04.2025.

meclis arasında gidip geldiğinden dolayı “masa tenisi” (ping-pong) olarak adlandırılmaktadır¹²⁴.

Eskiden Lordlar Kamarası’nın yasa tasarılarını veto etme yetkisi bulunmaktaydı. Ancak, 1911 ve 1949 tarihli Parlamento Yasaları ile bu yetki büyük oranda sınırlandırılmıştır. Artık Lordlar Kamarası, bir yasa tasarısını yalnızca belirli koşullarda ve sınırlı sürelerle geciktirebilir. 1911 tarihli yasa ile veto yetkisi kaldırılmış ve yasa tasarısının en fazla iki yıl geciktirilebileceği kabul edilmiştir. 1949 tarihli yasa ise bu süreyi bir yıla indirmiştir¹²⁵. Bu durum, halk tarafından seçilmemiş bir meclisin, seçilmiş temsilcilerden oluşan Avam Kamarası’nı yasa yapma sürecinde kısıtlamasını engellemek amacıyla düzenlenmiştir.

Yasama sürecindeki etkisini sınırlayan bir diğer unsur da teamüllerdir. Özellikle 1945 genel seçimlerinden sonra kabul edilen Salisbury-Addison ya da Salisbury teamülü uyarınca, Lordlar Kamarası, iktidar partisinin seçim bildirgesinde yer alan vaatleri yasalaştırma çabalarına engel olmamayı kabul etmiştir¹²⁶. Bu bağlamda, Lordlar Kamarası, bu tür yasa tasarılarını reddetmemekte ya da işlevsiz hâle getirecek değişiklikler yapmamaktadır.

Lordlar Kamarası’nın yasa tasarılarını ayrıntılı şekilde inceleyebilmesi üç temel özelliğine dayanmaktadır: 1. Seçilmemiş Olma Durumu: Meşru olarak yasa tasarılarının temel ilkelerini reddetme hakkına sahip değildir. Bu nedenle, daha çok yasa metinlerinin teknik ve uygulamaya dönük ayrıntılarına odaklanır. 2. Uzman Üyelik: Hukuk, bilim, eğitim, iş dünyası gibi alanlarda uzmanlaşmış kişilerden oluşan üyeler, yasa tasarılarını politik değil, uzmanlık temelli değerlendirmeye imkânına sahiptir. 3. Zaman Avantajı: Lordlar Kamarası, yasa tasarılarını daha ayrıntılı biçimde ele almak için zamana sahiptir. Buna karşılık, Avam Kamarası, siyasi veya mali nedenler gibi çeşitli sebeplerle, yasa tasarılarını aynı derecede detaylı inceleme imkânına genellikle sahip değildir. Bu özellikleriyle Lordlar Kamarası, yasa tasarılarının daha iyi tasarlanmasını ve tutarlı olmasını sağlayan önemli bir denetim işlevi üstlenmektedir. Genellikle yaptığı değişiklikler Avam Kamarası tarafından da kabul edilmektedir. Dolayısıyla Lordlar Kamarası’nın denetim rolü, Avam Kamarası’yla rekabet eden bir işlevden ziyade, onu tamamlayıcı bir işlev olarak değerlendirilmektedir¹²⁷.

¹²⁴ Russell (n 81) 132; ‘Making Laws: House of Lords Stages’ (n 122).

¹²⁵ Bazı istisnai durumlarda -örneğin, bir parlamentonun görev süresini uzatan bir yasa tasarısı, ikincil mevzuat veya Lordlar Kamarası’ndan gelen yasa tasarıları söz konusu olduğunda- veto yetkisi kesin ve bağlayıcıdır. Clarke and others (n 77) 458; Russell (n 81) 81-82; ‘The Parliament Acts - UK Parliament’ <<https://www.parliament.uk/about/how/laws/parliamentacts/>> Erişim 22.04.2025.

¹²⁶ Russell (n 81) 84.

¹²⁷ Clarke and others (n 77) 459-460.

Lordlar Kamarası'nın ikinci temel fonksiyonu, yürütme organını denetlemek, kamu politikalarını incelemek ve ulusal düzeyde bir müzakere ve tartışma platformu oluşturmaktır. Bu amaçla Lordlar Kamarası tarafından çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin başlıcaları genel tartışmalar ve soru önergeleridir. Ayrıca, seçme komiteleri (select committees) ile resmi olmayan parti toplantıları da hükümeti denetleme araçları arasında yer almaktadır¹²⁸.

Lordlar, kamu politikalarını özellikle seçme komiteleri aracılığıyla incelemektedir. Bu komiteler, hükümet politikalarının oluşumunu doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilecek nitelikte raporlar üretmektedir¹²⁹.

Lordlar Kamarası'ndaki tartışmalar, Avam Kamarası'nda olduğu gibi önergeler temelinde gerçekleştirilir. Bu önergeler belirli bir görüşü ifade edebileceği gibi, sadece “not edilmesi” şeklinde de olabilir. “Not edilmesi” önergeleri; komite raporlarının müzakeresi, diğer üyelerin gündeme getirmek istedikleri konuların ele alınması veya hükümetin Lordlar Kamarası'nın görüşlerini duymak istediği hususların tartışılması için kullanılır. Lordlar, Avam Kamarası'na kıyasla daha az partizan bir ortamda politika tartışmaları yürütebilmekte ve seçmen baskısı ile parti disiplini gibi etkenlerden görece bağımsız oldukları için, partiler arası çatışmaların merkezinde yer almayan kamu politikası meselelerini gündeme getirme konusunda daha fazla imkâna sahiptir. Bu yönüyle Lordlar Kamarası, hükümet politikalarının denetlenmesinde ve şekillendirilmesinde önemli bir işleve sahiptir¹³⁰. Avam Kamarası'ndan farklı olarak, tartışmalar için belirlenmiş “muhalefet günleri” uygulaması yoktur. Bunun yerine, Perşembe günlerinin oturumlarının ilk yarısı genel tartışmalara ayrılır¹³¹.

Tartışmalara katılmak isteyen tüm lordlar söz alabilir ve Avam Kamarası'na göre burada daha nitelikli bir tartışma ortamı oluşma olasılığı yüksektir. Bunun temel nedeni, Lordlar Kamarası üyeleri arasında parti disiplininin daha zayıf olmasıdır. Ayrıca, çeşitli uzmanlık alanlarından gelen lordlar, tartışmalarda daha etkin bir konumda bulunmaktadır. “İkinci Okuma” tartışmaları ya da “Kısa Tartışma Soruları” gibi belirli formatlarda, üyelerin konuşma sıraları önceden belirlenmektedir. Her hafta bir gün, iki genel tartışma için ayrılır. Ayda bir kez tartışma konuları kura ile belirlenmekte; önerge sunan lordların girişim-

¹²⁸ ibid 462.

¹²⁹ ‘What Does the House of Lords Do? - UK Parliament’ (n 121); ‘What Does the House of Lords Do? | The Constitution Unit - UCL - University College London’ (n 122).

¹³⁰ Clarke and others (n 77) 460.

¹³¹ Russell (n 81) 206.

leri sonucunda bu önergeler Gündem Kağıdı'nda yer almakta ve bunlardan ikisi rastgele seçilmektedir. Diğer tartışma günlerinin konuları ise dönüşümlü olarak siyasi partilere ve bağımsız üyelere tahsis edilmektedir. Bu iki tartışma toplamda beş saat sürebilirken, kura ile belirlenenler her biri otomatik olarak iki buçuk saatle sınırlıdır¹³².

Genel Kurul'da gündeme alınan sorular sözlü sorular ve kısa tartışma soruları olmak üzere ikiye ayrılır. Ayrıca, detaylı veya teknik cevaplar gerektiren sorular yazılı olarak da yöneltiler. Örneğin, 2015-2016 yasama yılında 8.000'den fazla yazılı soru yöneltilmiştir. Bu tür sorular bilgi edinmeyi amaçlar ve genellikle ilgili bakan tarafından yanıtlanır. Sorulara on iş günü içinde cevap verilmesi beklenir ve verilen yanıtlar *Hansard*'da yayımlanır¹³³.

Sözlü sorular ise her oturumun başında gerçekleştirilen “Soru Zamanı” sırasında ele alınır. Bu bölüm en fazla 30 dakika sürer ve günde en fazla dört soru gündeme alınır. Meclis üyeleri, herhangi bir konuda soru yöneltebilir. Sözlü sorular Avam Kamarası'nda da bulunmaktadır; ancak orada sorular belirli bir bakana hitaben sorulurken, Lordlar Kamarası'nda hükümete genel olarak yöneltilir. İlgili alandaki bakan bu soruları yanıtlar ve verilen yanıtlar üzerinden ek sorular sorulması mümkündür¹³⁴.

Avam Kamarası'nda sözlü sorular, belirli bir sıra dâhilinde her bakanın ayda yaklaşık bir kez cevap vermesiyle sınırlıyken, Başbakan her hafta sadece yarım saat boyunca soruları yanıtlamaktadır. Lordlar Kamarası'nda ise tüm sorular hükümete hitaben yöneltildiğinden, günlük gündem sabit değildir ve tüm hükümet departmanlarını kapsayabilir¹³⁵.

Genellikle oturumların sonunda bir “Kısa Tartışma Sorusu” ele alınır. Akşam yemeği saatine denk geldiğinde bu tartışma genellikle 60 ila 90 dakika arasında sürer. Bu tür sorular Perşembe günleri gerçekleştirilen iki genel tartışma arasında veya Büyük Komite'de ele alınabilir. Tartışmaya katılmak isteyen lordlar önceden kayıt yaptırır ve tartışmanın sonunda ilgili bakan tarafından cevap verilir¹³⁶.

¹³² Clarke and others (n 77) 462-463.

¹³³ Russell (n 81) 81; ‘Role and Work of the House of Lords’ <<https://www.parliament.uk/about/faqs/house-of-lords-faqs/role/>> Erişim 22.04.2025.

¹³⁴ Clarke and others (n 77) 463.

¹³⁵ Russell (n 81) 202.

¹³⁶ Clarke and others (n 77) 463.

Lordlar Kamarası, yürütme organını denetleme işlevi kapsamında son yıllarda özellikle soruşturma komitelerinden yoğun biçimde yararlanmaktadır. Lordlar Kamarası komiteleri, kamu politikalarını, önerilen yasaları ve hükümet faaliyetlerini ayrıntılı biçimde incelemektedir. Bu komiteler, genellikle toplamda 12 üyeden oluşan ve belirli politika alanlarını değerlendirmek üzere görevlendirilen küçük gruplardır. Hangi üyelerin hangi komitede yer alacağına ise Lordlar Kamarası karar verir. Komite üye sayısı genellikle 10 ila 18 arasında değişmekte olup, tipik bir komite dört Muhafazakâr, dört İşçi Partili, iki Liberal Demokrat ve iki bağımsız üyeden oluşur¹³⁷.

Lordlar Kamarası'nda iki ana tür seçme komite (select committee) bulunmaktadır: 1. Kalıcı komiteler, her parlamento döneminde kurulur ve geniş konu başlıklarını ele alır. 2. Özel inceleme komiteleri, güncel bir konuyu araştırmak üzere geçici olarak kurulur ve çalışmalarını genellikle bir yıl içinde tamamlar¹³⁸.

Bu çerçevede, Lordlar Kamarası komiteleri çeşitli kategorilere ayrılmaktadır: Araştırma komiteleri (veya dönemsel komiteler), geçici komiteler, yasama komiteleri ve iç işleyişe yönelik komiteler. Özellikle dönemsel komiteler her yasama yılında belirli politikaları incelemek amacıyla oluşturulurken, ad hoc komiteler ise belirli bir meseleye ilişkin kısa süreli derinlemesine incelemeler yürütmektedir¹³⁹.

Avam Kamarası'ndaki komitelerden farklı olarak, Lordlar Kamarası komiteleri hükümetin bakanlık yapısına paralel bir biçimde organize edilmemiştir. Avam Kamarası'ndaki seçme komiteler, büyük ölçüde hükümet departmanlarının faaliyetlerini izlemekle görevliken ve sürekli çalışırken, Lordlar Kamarası komiteleri daha analitik ve uzun vadeli incelemeler gerçekleştirir. Bu yönüyle, Lordlar Kamarası komiteleri hükümetin hesap verebilirliğini sağlamada önemli bir işleve sahiptir¹⁴⁰.

¹³⁷ 'Lords Select Committees' <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/lords-select-committees/>> Erişim 22.04.2025.

¹³⁸ Lordlar Kamarası'ndaki kalıcı seçmeli komiteler şunlardır: Yapılı Çevre Komitesi (Built Environment Committee), İletişim ve Dijital Komitesi (Communications and Digital Committee), Anayasa Komitesi (Constitution Committee), Ekonomik İşler Komitesi (Economic Affairs Committee), Çevre ve İklim Değişikliği Komitesi (Environment and Climate Change Committee), Sanayi ve Düzenleyici Kurumlar Komitesi (Industry and Regulators Committee), Uluslararası Anlaşmalar Komitesi (International Agreements Committee) ve Kamu Hizmetleri Komitesi (Public Services Committee).

'Select Committees' <<https://www.parliament.uk/about/how/committees/select/>> Erişim 22.04.2025.

¹³⁹ 'Select Committees' (*Institute for Government*, 23 May 2024) <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/select-committees>> Erişim 22.04.2025.

¹⁴⁰ Clarke and others (n 77) 463; Russell (n 81) 81.

Lordlar Kamarası'ndaki seçme komiteleri, çoğunlukla ilgili alanlarında uzman kişilerden oluşur ve bu durum hazırlanan raporların parlamenter ve akademik çevrelerde ciddi biçimde dikkate alınmasına neden olur. Anayasa Komitesi (Constitution Committee) ile Yetki Devri ve Düzenleyici Reform Komitesi (Delegated Powers and Regulatory Reform Committee), yasama sürecine doğrudan katkı sunan önemli örneklerdir. Ayrıca, İnsan Hakları Ortak Komitesi (Joint Committee on Human Rights) gibi, her iki meclisin üyelerinden oluşan ortak komiteler de mevcuttur. Bu komitelerin hazırladığı raporlar, parlamento tartışmalarına ve yasa yapım sürecine önemli ölçüde yön vermektedir¹⁴¹. Nitekim 2020 yılı itibarıyla Lordlar Kamarası'ndaki komite sayısı 17'ye ulaşmıştır¹⁴².

Lordlar Kamarası'ndaki üyeler, kendi partilerinin liderleri ve gruplarıyla ilişkilerini çeşitli düzeylerde sürdürmektedir. Parti toplantıları, liderler, parti yöneticileri ve Lordlar Kamarası'ndaki partili üyeler arasında iletişim ve politika koordinasyonuna hizmet eder¹⁴³. Bu sayede lordlar, partilerinin politikalarının şekillendirilmesinde doğrudan rol oynayabilmektedir.

Lordlar Kamarası'nın bir diğer önemli işlevi ise gündem oluşturma fonksiyonudur. Avam Kamarası da bu tür işlevi yerine getirebilir; ancak Lordlar Kamarası, özellikle kamuoyunda yeterince ilgi görmeyen ya da seçmenler nezdinde popüler olmayan konuların gündeme taşınmasında daha serbesttir. Avam Kamarası üyeleri, seçmen baskısı veya parti disiplini nedeniyle bu tür konulardan kaçınabilirken, Lordlar Kamarası üyeleri toplum açısından önemli gördükleri her konuda görüş bildirme ve tartışma yürütme özgürlüğüne sahiptir¹⁴⁴.

Bunların yanı sıra Lordlar Kamarası'nın başka görevleri de bulunmaktadır. Örneğin, bazı üyeler hükümette görev alabilir. Her ne kadar Kabine üyeleri teamül gereği çoğunlukla Avam Kamarası'ndan seçilse de, Başbakan siyasi ve yönetsel gerekçelerle Lordlar Kamarası'ndan da bakan atayabilmektedir. Ancak bu atamalar oldukça sınırlı sayıdadır (genellikle 2 ila 4 arası). 2005 yılına kadar geleneksel olarak iki lord -Lord Şansölyesi (*Lord Chancellor*) ve Lordlar Kamarası Lideri- Kabine'de görev alırken, 2005 tarihli Anayasal Reform Yasası'ndan sonra Lord Şansölyesi artık Lordlar Kamarası üyesi olmayan bir kişi-

¹⁴¹ 'A Smaller House of Lords: The Report of the Lord Speaker's Committee on the Size of the House - Public Administration and Constitutional Affairs Committee - House of Commons' <<https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpubadm/662/66204.htm>> Erişim 22.04.2025.

¹⁴² Clarke and others (n 77) 463.

¹⁴³ ibid 467.

¹⁴⁴ ibid 460.

den, yani Avam Kamarası'ndan seçilmektedir. Son olarak, nadir olmakla birlikte Lordlar bireysel olarak özel üyeler yasa tasarısı (private members' bills) sunabilirler. Ancak bu tür tasarıların yasalaşma oranı oldukça düşüktür¹⁴⁵.

Netice itibarıyla, Lordlar Kamarası, yasama sürecine katkı, yürütmenin denetlenmesi ve kamu politikalarının incelenmesi gibi temel görevlerini günümüzde de etkili biçimde sürdürmektedir.

III. LORDLAR KAMARASI'NIN GELECEKTEKİ KONUMU

Lordlar Kamarası'nın mevcut durumu oldukça tartışmalıdır. Bu kurumun varlığı, üye yapısı ve oynadığı rol üzerine çeşitli alternatifler uzun süredir gündemde yer almakta ve farklı senaryolar üzerinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu alternatifler genel olarak dört başlıkta toplanabilir: (a) mevcut haliyle korunması, (b) reforme edilmesi, (c) tamamen yeniden yapılandırılması, (d) tamamen feshedilmesi¹⁴⁶. Lordlar Kamarası'nın tümüyle kaldırılması, İngiliz siyasi sistemi açısından oldukça güç bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Kaldırılması meselesi başlı başına ayrı bir tartışma konusu olduğundan, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, Lordlar Kamarası'nın üye yapısı ve üstlendiği roller zaman içinde değişen toplumsal ve siyasal talepler doğrultusunda sürekli olarak yeniden değerlendirme konusu olmaktadır. Bu bağlamda, reform taleplerinin süreklilik arz ettiği ve bu taleplerin kapsamı ile gerçekleşme ihtimalinin başta iktidar partisi olmak üzere, siyasi partilerin tutumuna, kamuoyu desteğine ve ülkedeki sosyal-siyasal gelişmelere bağlı olarak şekillendiği söylenebilir. Bu doğrultuda, Lordlar Kamarası'nın yapısal örgütlenmesi ve üye profili giderek daha profesyonel ve etkin bir nitelik kazanmaktadır. Ayrıca, Kamaraya yapılan atamalara ilişkin teamüllerde de zaman içinde önemli değişimler gözlenmektedir¹⁴⁷.

Nitekim, 5 Eylül 2024 tarihinde, İşçi Partisi liderliğindeki Keir Starmer hükümeti tarafından, Lordlar Kamarası'ndaki 92 kalıtsal lordun üyeliğini sonlandırmayı amaçlayan *Lordlar Kamarası (Kalıtsal Soylular) Yasa Tasarısı (The House of Lords (Hereditary Peers) Bill)* Avam Kamarası'na sunulmuştur¹⁴⁸.

¹⁴⁵ ibid 459-461.

¹⁴⁶ Philip Norton, *Reform of the House of Lords* (Manchester University Press 2017); Clarke and others (n 77) 470.

¹⁴⁷ Russell (n 81) 299.

¹⁴⁸ 'House of Lords (Hereditary Peers) Bill - Parliamentary Bills - UK Parliament' <<https://bills.parliament.uk/bills/3755>> Erişim 22.04.2025; 'House of Lords: MPs Back Ending All Hereditary Peers' <<https://www.bbc.com/news/articles/c0rg98rl9p2o>> Erişim 22.04.2025.

Yasa tasarısı, Avam Kamarası'nda tüm aşamaları geçerek 435'e karşı 73 oyla kabul edilmiştir. Hâlihazırda yasa tasarısı, Lordlar Kamarası'nda birinci ve ikinci okumaları ile komite aşamasını geçmiş olup rapor aşamasındadır¹⁴⁹. Tasarının temel amacı, kalıtsal soyluluk ile Lordlar Kamarası üyeliği arasındaki kalan bağın ortadan kaldırılması ve bu doğrultuda tüm kalıtsal lordların üyelikten çıkarılmasıdır. Bu çerçevede, söz konusu tasarının 1999 yılında gerçekleştirilen reformun ikinci aşaması olarak değerlendirilebileceği ifade edilebilir. Muhafazakâr Parti bu yasa tasarısına destek vermezken, İşçi Partisi ve diğer bazı partiler tasarının arkasında durmaktadır.

Benzer şekilde, piskoposların Lordlar Kamarası üyeliklerinin sona erdirilmesine yönelik girişimler de olmuştur. Örneğin, Muhafazakâr Parti milletvekillerinden Sir Gavin Williamson, İngiltere Kilisesi piskoposlarının Lordlar Kamarası'ndan çıkarılmasını öngören öneriler sunmuştur. Ancak, bu öneriler Avam Kamarası'nda milletvekilleri tarafından reddedilmiştir¹⁵⁰.

Lordlar Kamarası'nın üye yapısına yönelik reform talepleri uzun süredir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu konuda birçok kamuoyu yoklaması gerçekleştirilmiştir. Özellikle University College London Anayasa Birimi tarafından 2022 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya¹⁵¹ göre, mevcut Lordlar Kamarası atama sistemi ve üye yapısı kamuoyu desteğinden yoksundur. Araştırma kapsamında halktan 2000'in üzerinde kişiye Lordlar Kamarası hakkında üç temel soru yöneltilmiş ve katılımcılardan “Sizin görüşünüze en yakın olan hangisidir?” şeklinde seçenekler arasında tercih yapmaları istenmiştir. Anket, ikinci meclisin hem üye yapısına hem de üstlendiği role ilişkin kamuoyu eğilimlerini ölçmeyi amaçlamıştır.

¹⁴⁹ ‘House of Lords (Hereditary Peers) Bill - Parliamentary Bills - UK Parliament’ (n 148).

¹⁵⁰ Williamson, bir grup din adamının “yasalarımız üzerinde söz hakkına sahip olmasının” temelde adaletsiz olduğunu savunmuştur. “Ben bir Anglikan olarak, Katolik olan çocuklarımdan neden daha fazla temsili hakka sahip olmam gerektiğini anlayamıyorum,” demiş ve Lordlar Kamarası'ndaki 26 piskoposun yalnızca İngiltere'den geldiğini, dolayısıyla “muhtemelen günümüz dünyasını yansıtmadıklarını” ifade etmiştir. ‘House of Lords: MPs Back Ending All Hereditary Peers’ (n 148).

¹⁵¹ Alan Renwick and others, ‘Public Preferences for Integrity and Accountability in Politics Results of a Second Survey of the UK Population Third Report of the Democracy in the UK after Brexit Project’ (The Constitution Unit 2023) <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/ucl_cu_report3_digital_final.pdf>.

Bu anket, YouGov tarafından, Birleşik Krallık'ta Brexit Sonrası Demokrasi Projesi'nin ikinci nüfus anketi kapsamında gerçekleştirilmiştir. YouGov (Britanya merkezli uluslararası bir internet tabanlı piyasa araştırma ve veri analiz şirketi), 26 Ağustos ile 5 Eylül 2022 tarihleri arasında 4.105 katılımcıyla çeşitli konularda görüşme yapmıştır. Araştırma sonuçlarını içeren rapor, “Siyasette Dürüstlük ve Hesap Verebilirliğe Yönelik Halk Tercihleri” başlığı altında yayınlanmıştır.

İlk soru, Lordlar Kamarası'nın üye yapısının nasıl belirlenmesi gerektiğine ilişkindir. Katılımcıların %29'u, "Lordlar Kamarası, halka demokratik şekilde hesap verebilir olması için seçilmiş üyeler içermelidir." görüşünü desteklemiştir. %28'i ise, "Lordlar Kamarası, uzmanlar ve siyasi partilerden bağımsız kişiler içermelidir; bu nedenle üyeleri atanmalıdır." seçeneğini tercih etmiştir. Katılımcıların %18'i bu soruya "Bilmiyorum" yanıtını verirken, %26'sı her iki seçeneğe eşit derecede katıldığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, Lordlar Kamarası üyelerinin seçilme yöntemine ilişkin kamuoyunda güçlü bir uzlaşının olmadığına ortaya koymaktadır. Buna karşılık, katılımcıların seçimle gelen üyeler ile atanmış üyeleri neredeyse eşit oranda desteklediği görülmektedir¹⁵².

İkinci soruda, katılımcılara üyelerin nasıl atanması gerektiği sorulmuştur. Katılımcıların yalnızca %6'sı, mevcut sistemde Başbakan'ın atamalarda temel rol oynadığı yöntemi desteklediğini belirtmiştir. Buna karşılık, %58'i üyelerin bağımsız bir kurul tarafından atanması gerektiği görüşünü savunmuştur. %19 "Bilmiyorum" yanıtını verirken, %17'si her iki yöntemi de eşit derecede desteklediğini ifade etmiştir¹⁵³.

Üçüncü soru ise Lordlar Kamarası'nın büyüklüğüne ilişkindir. Katılımcıların sadece %3'ü, Kamaradaki üye sayısına herhangi bir sınır getirilmemesi gerektiğini savunmuştur. Buna karşılık, %65'i "Lordlar Kamarası'nın üye sayısı, Avam Kamarası'ndan fazla olmamalıdır." görüşünü benimsemiştir. %23 "Bilmiyorum" yanıtını verirken, %9 her iki seçeneğe de eşit derecede katıldığını ifade etmiştir. Bu veriler, kamuoyunun büyük çoğunluğunun Lordlar Kamarası'nın Avam Kamarası'ndan daha büyük olmaması gerektiği yönünde görüş bildirdiğini göstermektedir¹⁵⁴.

Sonuç olarak, Lordlar Kamarası, üye yapısı, çalışma yöntemleri ve anayasal fonksiyonları bakımından uzun yıllardır ciddi eleştirilere konu olmasına rağmen varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Bu durum, büyük ölçüde kurumun zaman içerisinde değişen siyasal, toplumsal ve hukuksal koşullara uyum sağlayabilme kabiliyetinden kaynaklanmaktadır.

¹⁵² ibid; 'Majority of Public Support House of Lords Appointments Reform | The Constitution Unit - UCL - University College London' <<https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/news/2022/oct/majority-public-support-house-lords-appointments-reform>> Erişim 22.04.2025.

¹⁵³ Renwick and others (n 151) 9-10; 'Majority of Public Support House of Lords Appointments Reform | The Constitution Unit - UCL - University College London' (n 152).

¹⁵⁴ Renwick and others (n 151) 9-10; 'Majority of Public Support House of Lords Appointments Reform | The Constitution Unit - UCL - University College London' (n 152).

Kamaradaki reform talepleri ve zaman zaman gündeme gelen yapısal değişiklik önerileri, kurumun tamamen işlevsiz olmadığını, aksine dönüşmeye açık bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bu çerçevede, Lordlar Kamarası'nın esnek ve kademeli biçimde değişime uyum sağlayabilmesi, tamamen feshedilmesi yönündeki radikal taleplerin kamuoyu ve siyaset kurumu nezdinde yeterli karşılık bulamamasına yol açmaktadır. Her ne kadar reform sürecinin hızı, kapsamı ve yöntemi tartışma konusu olsa da, Lordlar Kamarası'nın kendini yenileme potansiyeli, kurumsal devamlılığının en önemli dayanaklarından biri olmuştur.

Günümüz koşullarında, Birleşik Krallık'ta tek meclisli bir parlamenter sistemin benimsenmesi yönünde güçlü bir siyasal iradenin veya kamuoyu desteğinin bulunmadığı söylenebilir. Bu bağlamda, Lordlar Kamarası'nın yakın gelecekte de anayasal sistemin bir parçası olarak varlığını sürdüreceği; ancak zaman içinde yeniden yapılandırılmasına yönelik tartışmaların ve reform girişimlerinin devam edeceği öngörülebilir. Dolayısıyla, Lordlar Kamarası, köklü tarihine rağmen durağan bir yapı değil; aksine, anayasal işlevlerini güncel talepler doğrultusunda dönüştürebilen dinamik bir kurum niteliğindedir.

SONUÇ

Çift meclisli parlamentolar, tarihsel bir süreç içerisinde ortaya çıkmış kurumsal yapılardır. Bazı ülkeler yasama organını tek bir meclis şeklinde tasarlar-ken, bazıları ise çift meclisli yapıları tercih etmiştir. Bu bağlamda ikinci meclisler, başlangıçta kurumsallaşmış uzlaşmaların bir yansıması olarak tanımlanabilir. Bu meclislerin varlığı ve etkinliği; uzlaşmayı zorunlu kılan sosyo-politik koşulların devam edip etmemesine, yeni çatışmaların kurumsal yollarla yatıştırılması gereksinimine ya da ikinci meclisin başka işlevleri üstlenme kapasitesine bağlı olarak şekillenmektedir.

Birleşik Krallık'taki Lordlar Kamarası, çift meclisli parlamenter sistemlerin tarihsel ve kurumsal gelişimi açısından benzersiz bir örnek teşkil etmektedir. Asırlardır anayasal yapının bir parçası olarak varlığını sürdüren bu kurum, yalnızca tarihsel mirasıyla değil, geçirdiği dönüşümlerle de dikkat çekmektedir. Kalıtsal üyelikten atanmış uzmanlara kadar uzanan çeşitlilikteki üye yapısı, temsilin farklı boyutlarına imkân tanımakla birlikte, demokratik meşruiyet açısından da yoğun tartışmalara konu olmaktadır.

Lordlar Kamarası'nın bugüne kadar varlığını sürdürebilmesinin en temel nedenlerinden biri, zaman içerisinde geçirdiği kademeli reformlarla değişen siyasal ve toplumsal koşullara uyum sağlayabilme yetisidir. 1999 tarihli Lordlar

Kamarası Yasası ile kalıtsal üyeliklerin büyük oranda kaldırılması; günümüzde ise atama mekanizmalarının gözden geçirilmesi ve reform taleplerinin artması, bu dönüşüm sürecinin sürekliliğini ortaya koymaktadır. Kamaranın fonksiyonları, özellikle yasama süreçlerine sunduğu uzman katkısı ve yürütme karşısındaki dengeleyici rolü sayesinde, çeşitli eleştirilere rağmen anayasal sistem içerisinde işlevselliğini korumaktadır.

Birleşik Krallık'ta yakın gelecekte tek meclisli bir yasama sistemine geçilmesi öngörülmemektedir. Gerek kamuoyundan gelen reform talepleri gerekse siyasi partilerin gündeminde yer alan değişiklik önerileri, Lordlar Kamarası'nın daha demokratik, şeffaf ve hesap verebilir bir yapıya doğru evrileceğini göstermektedir.

Bu durum, Lordlar Kamarası'nı yalnızca Birleşik Krallık bağlamında değil, aynı zamanda çift meclisli parlamentoların gelecekteki konumlarını değerlendirmek açısından da önemli bir örnek hâline getirmektedir. Zira Lordlar Kamarası gibi reform süreçlerinden geçmeyen ve demokratikleşme ile uyum sağlayamayan ikinci meclislerin, çağdaş siyasal sistemlerde varlıklarını sürdürmeleri giderek zorlaşmaktadır. Bu bağlamda, çift meclisli sistem kurmayı hedefleyen ülkelerin Lordlar Kamarası deneyiminden faydalanmaları önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Zira köklü tarihine ve yöneltlen eleştirilere rağmen Lordlar Kamarası, zaman içinde değişen toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde evrilmeyi başarmaktadır.

Ayrıca Lordlar Kamarası, halkın manipülasyonuna açık karar süreçleri, siyasi partilerin olumsuz etkileri, popülizm, düşük nitelikli yasama ve liderlerin meclis üzerinde orantısız etkisi gibi tek meclisli sistemlere yöneltlen birçok eleştiriye karşı kurumsal bir denge unsuru olarak işlev görmeye devam etmektedir. Bu yönüyle Lordlar Kamarası, çift meclisli sistemlerin günümüz demokrasilerinde nasıl sürdürülebilir kılınabileceğine dair önemli dersler sunmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

‘A Smaller House of Lords: The Report of the Lord Speaker’s Committee on the Size of the House - Public Administration and Constitutional Affairs Committee - House of Commons’ <<https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpubadm/662/66204.htm>> Erişim 22 Nisan 2025.

‘Addressing Members of the Lords’ <<https://www.parliament.uk/business/lords/whos-in-the-house-of-lords/how-to-address-a-lord/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Arsel İ, *Anayasa Hukuku (Demokrasi)* (Doğuş Matbaacılık 1964).

Baldwin N, ‘The Membership and Work of the House of Lords’ in Brice Dickson and Paul Carmichael (eds), *The House of Lords: its parliamentary and judicial roles* (Hart Publishing 1999).

Brader C, ‘Lords Spiritual in the House of Lords Explained’ <<https://lordslibrary.parliament.uk/lords-spiritual-in-the-house-of-lords-explained/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Clarke M and others, *Politics UK* (Bill Jones, Philip Norton and Isabelle Hertner eds, Tenth edition, Routledge 2022).

Coakley J, ‘The Strange Revival of Bicameralism’ (2014) 20 *The Journal of Legislative Studies* 542.

‘Criteria Guiding the Assessment of Nominations for Non-Party Political Life Peers - House of Lords Appointments Commission’ <<https://lordsappointments.independent.gov.uk/how-to-apply-2/criteria-guiding-the-assessment-of-nominations-for-non-party-political-life-peers-2/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Davies JM, ‘The House of Lords: Britain’s Second Chamber in Transition’ in Rajya Sabha (ed), *Second Chambers: Bicameralism Today*.

Gebauer B, ‘Das Britische Oberhaus: Aufdem Weg Zu Mehr Demokratie?’ in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.23/html>> Erişim 17 Nisan 2025.

Gneist R von, *Der Rechtsstaat* (Springer Berlin / Heidelberg 1872).

Görge N, ‘The Survival Of British Monarchy: Transition From Absolute Monarchy To Constitutional Monarchy’ (2024) 28 *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 399.

- , 'THE NATURE AND PROBLEMS OF THE ROYAL PREROGATIVE IN THE ENGLISH LEGAL SYSTEM' [2024] Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi <<https://dergipark.org.tr/en/doi/10.15337/suhfd.1410591>> Erişim 23 Nisan 2025.
- , 'The Evolution of the British Executive: Cabinet, Prime Minister and Core Executive Model' (2024) 30 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 155.
- Haas CM, 'Sein Oder Nicht Sein: Bikameralismus Und Die Funktion Zweiter Kammern' in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.1/html>> Erişim 17 Nisan 2025.
- , 'Zweite Kammer Erster Klasse: Der US-Senat' in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.23/html>> Erişim 17 Nisan 2025.
- Hatschek J, *Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte: Englische Verfassungsgeschichte bis zum Regierungsantritt der Königin Victoria* (Georg von Below ed, Oldenbourg Wissenschaftsverlag 1913).
- 'Hereditary Peers Removed' <<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/houseoflords/house-of-lords-reform/overview/hereditarypeersremoved/>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'House of Lords - Annual Report and Accounts 1999-2000' <<https://publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldbrief/10402.htm>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'House of Lords (Hereditary Peers) Bill - Parliamentary Bills - UK Parliament' <<https://bills.parliament.uk/bills/3755>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'House of Lords: MPs Back Ending All Hereditary Peers' <<https://www.bbc.com/news/articles/c0rg98rl9p2o>> Erişim 22 Nisan 2025.
- Hübner E and Münch U, *Das politische System Großbritanniens: eine Einführung* (Originalausgabe, 2, aktualisierte Auflage, Verlag C H Beck 1999).
- 'Inter-Parliamentary Union, National Parliaments' <<https://www.ipu.org/national-parliaments>> Erişim 17 Nisan 2025.
- İlhan A, 'ÇİFT MECLİS SİSTEMİNİN MEMLEKETİMİZDE TATBİKİ HUSUSUNDA BAZI DÜŞÜNCELER' (1955) 12 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1.
- Jackson A, 'Ireland, the Union, and the Empire, 1800-1960' in Kevin Kenny (ed), *Ireland and the British Empire* (Oxford University Press 2005) <<https://academic.oup.com/book/8371/chapter/154057494>> Erişim 22 Nisan 2025.
- Jahn D, *Einführung in die vergleichende Politikwissenschaft* (2. Aufl. 2013, VS Verlag für Sozialwissenschaften 2013).

- Kama S, 'Parlamberter Hükümet Sistemi Olarak "Westminster Modeli" Britanya Örneği Üzerine Bir Deneme' (2016) 22 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 161.
- Kluxen K, *Geschichte Englands: von den Anfängen bis zur Gegenwart* (Kröner 1968).
- Lijphart A, *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (2nd edn, Yale University Press 2012).
- Loewenstein K, *Staatsrecht und Staatspraxis von Grossbritannien: Parlament · Regierung · Parteien* (Springer Berlin Heidelberg 1967).
- Longford FP, *A History of the House of Lords* (Sutton Pub Ltd 1999).
- 'Lords Membership - by Peerage - MPs and Lords - UK Parliament' <<https://members.parliament.uk/parties/lords/by-peerage>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'Lords Select Committees' <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/lords-select-committees/>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'Majority of Public Support House of Lords Appointments Reform | The Constitution Unit - UCL - University College London' <<https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/news/2022/oct/majority-public-support-house-lords-appointments-reform>> Erişim 22 Nisan 2025.
- 'Making Laws: House of Lords Stages' <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/making-laws/>> Erişim 22 Nisan 2025.
- Marschall S, *Parlamentarismus: eine Einführung* (2nd edn, Nomos 2016).
- Merritt EC, 'Who Is in the House of Lords? Members with Backgrounds and Professional Experience in Public Life' <<https://lordslibrary.parliament.uk/house-of-lords-backgrounds-in-public-life/>> Erişim 22 Nisan 2025.
- Norton P, *Reform of the House of Lords* (Manchester University Press 2017).
- Renwick A and others, 'Public Preferences for Integrity and Accountability in Politics Results of a Second Survey of the UK Population Third Report of the Democracy in the UK after Brexit Project' (The Constitution Unit 2023) <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/ucl_cu_report3_digital_final.pdf>
- 'Role and Work of the House of Lords' <<https://www.parliament.uk/about/faqs/house-of-lords-faqs/role/>> Erişim 22 Nisan 2025.
- Russell M, *The Contemporary House of Lords: Westminster Bicameralism Revived* (Oxford University Press, Incorporated 2013).
- Schwarz-Liebermann von W, *Struktur Und Funktion Der Sogenannten Zweiten Kammer, Mohr Siebeck* (Mohr Siebeck 1958).
- 'Select Committees' (*Institute for Government*, 23 May 2024) <<https://www.institutefor government.org.uk/explainer/select-committees>> Erişim 22 Nisan 2025.

‘Select Committees’ <<https://www.parliament.uk/about/how/committees/select/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Shell D, *The House of Lords* (Manchester University Press 2007).

Stephen J, *Scottish Presbyterians and the Act of Union 1707* (Edinburgh University Press 2007).

Strauch S, *House of Lords: Geschichte und Stellung des höchsten Gerichts im Vereinigten Königreich* (LIT 2003).

Sturm R SS, ‘Wozu Zweite Kammern? Zur Repräsentation Und Funktionalität Zweiter Kammern in Westlichen Demokratien’ [1992] Deutschen Vereinigung für Parlamentsfragen.

‘The Avalon Project: Magna Carta’ <<https://avalon.law.yale.edu/medieval/magframe.asp>> Erişim 21 Nisan 2025.

‘The Commission - House of Lords Appointments Commission’ <<https://lordsappointments.independent.gov.uk/the-commission-2>> Erişim 22 Nisan 2025.

‘The Parliament Acts - UK Parliament’ <<https://www.parliament.uk/about/how/laws/parliamentacts/>> Erişim 22 Nisan 2025.

‘The Second Chambers of Parliaments and Their Functions in the 21st Century’ <<https://www.parlament.ch/de/reden/Seiten/reden-archiv/reden-2006/rede-buettiker-2006-09-29/Seiten/default.aspx>> Erişim 17 Nisan 2025.

Torrance D, ‘How Are Life Peers Created?’ <<https://commonslibrary.parliament.uk/how-are-life-peers-created/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Tsebelis G and Money J, *Bicameralism* (Cambridge University Press 1997).

Uran Murphy P, *Yasama İşlevinin Yerine Getirilmesinde Çift Meclis Sistemi ve Türk Siyasal Tarihindeki Yeri* (Yetkin Yayınları 2008).

‘What Does the House of Lords Do? | The Constitution Unit - UCL - University College London’ <<https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-does-house-lords-do>> Erişim 22 Nisan 2025.

‘What Does the House of Lords Do? - UK Parliament’ <<https://www.parliament.uk/business/lords/work-of-the-house-of-lords/what-the-lords-does/>> Erişim 22 Nisan 2025.

Zink W, ‘Der Belgische Senat - Institution Unter Denkmalschutz?’ in Gisela Riescher, Sabine Ruß and Christoph M Haas (eds), *Zweite Kammern* (Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH 2010) <<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1524/9783486710106.211/html>> Erişim 17 Nisan 2025.